

OPŠTINA BUDVA

OPŠTINSKA STRATEGIJA ZA MLADE

OD 2018 - 2021. GODINE

BUDVA, 2018.

SADRŽAJ

I.Uvod	3
II Omladinska politika na lokalnom i nacionalnom nivou	4
III Demografske karakteristike	5
IV Analiza trenutne situacije	
IV-1.Obrazovanje i informisanje	6
IV-2. Zapošljavanje	13
IV-3. Učešće mladih	15
IV-4. Kultura	17
IV-5. Zdravlje i bezbjednost	21
IV-6. Normativni okvir	28
V Potrebe mladih Budve	28
VI Akcioni plan	33

Opštinsku strategiju za mlade 2018-2021. godine je sačinila Radna grupa čiji članovi imaju iskustvo u radu sa mladima i bave se pitanjima mladih. Prijedlog je rezultat njihovog zajedničkog rada i konsultacija svih relevantnih aktera omladinske politike sa teritorije opštine Budva, koji su nakon analize postojećeg stanja identifikovali strateške ciljeve i predložili program aktivnosti za period od 2018. do 2021. godine.

I UVOD

Pravni okvir za donošenje Opštinske strategije za mlade 2018- 2021. godine (u daljem tekstu Opštinske strategije) sadržan je u članu 24 Zakona o mladima (Sl. list CG br. 42/16), kojim je propisano da Opštinsku strategiju donosi nadležni organ lokalne samouprave, u skladu sa Nacionalnom strategijom za mlade 2017-2021. Opštinskom strategijom za mlade utvrđuju se ciljevi, mjere i aktivnosti omladinske politike na opštinskom nivou, radi ostvarivanja interesa mladih. Procesom izrade Opštinske strategije koordinirala je Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade, koja djeluje u okviru Sekretarijata za društvene djelatnosti Opštine Budva.

Prethodni Lokalni plan akcije za mlade Opštine Budva je izrađen takođe u saradnji pomenutog Sekretarijata (tadašnjeg Sekretarijata za opštu upravu i društvene djelatnosti) i NVO Foruma mladi i neformalna edukacija, a važio je za period od 2010. do 2015. godine.

U međuvremenu, desili su se značajni pomaci, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou. Prvi Zakon o mladima je usvojen 28. juna 2016. godine, a trenutno je u toku javna rasprava u vezi sa Nacrtom novog Zakona o mladima. Početkom 2017. godine stupila je na snagu Nacionalna strategija za mlade za period 2017-2021. godine, a za svaku godinu se donosi novi Akcioni plan. Novina je i da je formirano Ministarstvo sporta, u okviru kojeg djeluje Direktorat za mlade, koji se bavi pitanjima mladih na nacionalnom nivou.

Ministarstvo sporta raspisuje konkursne za finansiranje i sufinansiranje omladinskih organizacija, pa je tako Forum MNE u partnerstvu sa Opštinom Budva 2017. godine dobio sredstva za projekat „Uspostavljanje omladinskog kluba u Budvi“.

Prostor za mlade u Budvi, u okviru Kancelarije za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade, Sekretarijata za društvene djelatnosti Opštine Budva, je zvanično otvoren 27. septembra 2017. godine, a nalazi se na prvom spratu TQ Plaze. Otvaranju su prisustvovali Ministar sporta Nikola Janović, predsjednik Opštine Budva Dragan Krapović i programska menadžerka Foruma MNE Tamara Ćirgić.

Prostor za mlade u Budvi je za sada jedini koji funkcioniše pod okriljem Opštine, što smatramo da je model koji garantuje održivost i osigurava kvalitet u realizaciji aktivnosti koje se predviđaju Opštinskom strategijom. Ovaj model je sadržan u Nacrtu novog Zakona o mladima, koji je trenutno u proceduri.

Kada govorimo o mladima, moramo naglasiti da su to, prema važećem Zakonu, lica od navršениh 15 pa do 30 godina života.

Zadovoljstvo nam je što su značaj ovog strateškog dokumenta prepoznale lokalne institucije i nevladine organizacije, čiji predstavnici sačinjavaju Radnu grupu:

- **Sanja Vojinović**, OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša“;
- **Sonja Radović**, JU „Druga osnovna škola“;
- **Ivana Kurtović**, JU OŠ „Mirko Srzentić“;
- **Milica Vuković**, JU SMŠ „Danilo Kiš“;
- **Bojana Damjanović**, JU Centar za socijalni rad za opštine Tivat, Kotor i Budvu;
- **Dr Vesna Ivančević**, JZU Dom zdravlja „Budva“;
- **Popović Dragan**, Centar bezbjednosti Budva;
- **Dubravka Joksimović**, RTV Budva;
- **Ivana Zoranić Govedarica**, NVO „Agora“ iz Budve;

- **Zorica Radenović**, NVO „Sedma sila mladih, Budva“;
- **Slobodan Franeta**, NVO „Studenti za slobodu“ i NVO „Luča Institut“ iz Budve;
- **Goran Ivo Marinović**, Fondacija Budva iz Budve
- **Katarina Vukadinović**, Koordinatorica za izradu Opštinske Strategije za mlade, Sekretarijat za društvene djelatnosti Opštine Budva.

II Omladinska politika na lokalnom i nacionalnom nivou

Iako je teško odgovoriti na sve izazove sa kojima se mladi susrijeću, Opštinskom strategijom će se pokušati definisati prioritetni ciljevi koji su u skladu sa Nacionalnim ključnim ishodima, a isto tako saradnjom svih aktera uključenih u proces izrade ovog dokumenta, pokušaće se ojačati institucionalni okvir, te će briga o mladima i za mlade biti pitanje holističkog pristupa, kojim je predviđena multisektorska i multiresorna saradnja aktera omladinske politike.

Nacionalnom Strategijom je definisano šest ključnih prioriteta – ključnih ishoda – kada su mladi u Crnoj Gori u pitanju, i to:

- A. Mladi ostvaruju ekonomsku i socijalnu sigurnost kroz olakšan pristup tržištu rada i sticanje zapošljenja.
- B. Mladima je obezbijeđen pristup kvalitetnom obrazovanju.
- C. Mladi aktivno, motivisano i proaktivno učestvuju u procesima donošenja odluka, razvoja zajednice i kreiranja i sprovođenja politika.
- D. Mladi su dobrog zdravlja, bezbjedni, imaju obezbijeđen pristup adekvatnom sistemu podrške za prelazak u odraslo doba i samorealizaciju.
- E. Mladi imaju pristup kvalitetnim kulturnim sadržajima kao kreatori i konzumenti.
- F. Uspostavljen je efikasan normativni i institucionalni okvir za sprovođenje omladinske politike.

Opštinska strategija za mlade opštine Budva je u skladu sa nekoliko važnih evropskih i svjetskih dokumenata, koji određuju strateške pravce razvoja mladih: Zakon o mladima, Nacionalna strategija za mlade 2017-2021, „Bijela knjiga“ (Evropski parlament), „Evropska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou“ (Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope), „Nacionalna politika za mlade“ i „Jedanaest indikatora za razvoj nacionalne strategije i politike za omladinu“. Ovi indikatori predstavljaju preporučene elemente svake nacionalne strategije za omladinu (ali se mogu primijeniti i na regionalnom i lokalnom nivou) i Evropski omladinski forum (European Youth Forum) ih je prihvatio i dalje razradio.

Predsjednik Opštine Budva je donio Odluku o pristupanju izradi Nacrta strategije za mlade Opštine Budva 16.1.2018. godine i nakon upućenog Javnog poziva za predlaganje članova i članica za radnu grupu, formirana je Radna grupa za izradu Opštinske strategije, rješenjem broj 01-413/1 od 21.2.2018. godine i broj 01-413/2 od 5.4.2018. godine.

Izrada ovog dokumenta bazirala se na analizi i evaluaciji prethodnog Nacionalnog plana akcije za mlade i Lokalnog plana akcije za mlade Opštine Budva, koja je ukazala na osnovne pravce u kojima treba ići da bi se problemi izbjegli.

Radna grupa i Sekretarijat za društvene djelatnosti sproveli su niz aktivnosti: definisanje oblasti koje će biti tretirane Opštinskom strategijom, prepoznavanje potreba mladih u Budvi i istraživanje među mladima i institucijama koje rade sa mladima i za mlade, višemjesečnu finalizaciju nacрта dokumenta, njegovu pripremu za usvajanje u Skupštini i promociju i implementaciju u lokalnoj zajednici.

Istraživanje potreba mladih u Budvi obuhvatilo je pitanja iz oblasti zdravlja, odrastanja i bezbjednosti, obrazovanja, informisanosti i mobilnosti, zapošljavanja i učešća mladih. Na taj način utvrđeno je da mladi žele:

- pristup informacijama na jednom mjestu;
- više kulturnih sadržaja;
- više praktične nastave u formalnom obrazovanju;
- da kvalitetnim obrazovanjem dolaze do dobrog zaposlenja;
- savjetovanište za pitanja roditeljstva i planiranja porodice;
- da putem volontiranja i humanitarnih akcija pomažu razvoju zajednice;
- grad sa više zelenila i grad koji im omogućava da kvalitetno potroše svoje slobodno vrijeme;
- grad u kojem će biti pitani za mišljenje, a ono razmatrano i dobri prijedlozi uvaženi;
- grad u kojem se osjećaju bezbjedno;
- grad koji im nudi perspektivu u pogledu života i ličnog razvoja.

Na osnovu prepoznatih potreba mladih Budve, Radna grupa je sačinila ovaj dokument koji sadrži analizu trenutne situacije u okviru svake od šest oblasti koje su tretirane i Nacionalnom strategijom, kao i skup mjera i aktivnosti za rješavanje problema mladih u ovim oblastima društvenog života, kroz Akcioni plan koji je sastavni dio Opštinske strategije.

Stav Opštine Budva je da su mladi najznačajniji resurs društva, stoga je Strategija za mlade Opštine Budva i njena realizacija jedan od prioriteta ove lokalne zajednice. Ciljevi usvajanja i sprovođenja Strategije su:

- osnaživanje mladih kao prevencija društvenih problema,
- informisanje i angažovanje mladih u vezi sa evropskim programima,
- aktivno uključivanje mladih u sve oblasti društvenog života,
- rješavanje problema sa kojima se susrijeću u svakodnevnom životu.

III Demografske karakteristike:

Budva je jedan od najstarijih gradova na Jadranskom moru i njen Stari grad broji više od 2500 godina. Opština Budva ima (prema posljednjem popisu stanovništva, Monstat, 2011.) 19710 stanovnika. Najveća naselja su: Petrovac sa 4000 stanovnika, Sveti Stefan sa blizu 2000 stanovnika i Bečići sa oko 1500 stanovnika.

Prema podacima iz Monstata, koji se odnose na populaciju od 15-29 godina, 2011. je u Budvi bilo 1162 stanovnika starosti 15-19 godina, 1192 stanovnika starosti 20-24 godine i 1707 stanovnika starosti 25-29 godina. Ukupno, u Budvi živi 4061 mlada osoba.

Starost	Broj stanovnika
15-19	1162
20-24	1192
25-29	1707
UKUPNO	4061

Grad Budva je prošao kroz više perioda tranzicije, od V vijeka p.n.e, kada je grčki pisac Sofokle pominje pod nazivom Butua. Tada su je nastanjivali Iliri, pa nakon toga Grci, Rimljani, a stanovništvo se pretežno bavilo trgovinom, uzgajanjem vinove loze i maslina. Od tada do današnjeg dana, budvansko društvo se korjenito izmijenilo. Plažni turizam počinje dvadesetih godina 20. vijeka, dolaskom prvih stranaca na obale budvanske rivijere. Možda i nije slučajno da su prvi turistički gosti Budve bili upravo mladi ljudi, skauti (izviđači) iz Češke, za koje je Budva postala mjesto stalnog odmora.

Iako je Budva poslednjih godina poznata kao destinacija koju pretežno biraju mladi, zbog noćnog života i sve većeg broja festivala, u posljednje vrijeme bilježimo i porast broja mladih koji u Budvu dolaze sa ciljem obrazovne razmjene kroz evropske programe mobilnosti. Velika vrijednost Budve je i njeno kulturno i istorijsko nasleđe: brojni spomenici, iskopine, tvrđave, manastiri, crkve ...

IV ANALIZA TRENUTNE SITUACIJE

IV-1.OBRAZOVANJE I INFORMISANJE

OBRAZOVANJE

U svim savremenim društvima oblast obrazovanja zauzima jednu od primarnih uloga za društveni progres. Zahvaljujući slojevitosti modernog društva, kao i njegovim zahtjevima, razvili su se i različiti vidovi obrazovanja (formalno, neformalno i informalno obrazovanje) koji treba da koriste razvoju ukupnih potencijala ličnosti i njihove usklađenosti sa društvenim potrebama.

FORMALNO OBRAZOVANJE

Na teritoriji Opštine Budva postoje 3 ustanove za osnovno obrazovanje, jedna za srednjoškolsko obrazovanje, dvije za visoko obrazovanje i jedna za osnovno muzičko obrazovanje.

JU OŠ „Druga osnovna škola”- Budva

U školskoj 2017/2018 godini u prvi razred je upisano 124 učenika/ce. Škola ukupno broji 1300 učenika/ca koji su raspoređeni u ukupno 45 odjeljenja.

JU OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša”- Budva

Prema podacima iz 2017/18, JU OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša” broji 1165 učenika/ca.

JU OŠ „Mirko Srzentić”- Petrovac

U školskoj 2018/19. u prvi razred upisana su 24 učenika, a škola broji ukupno 198 učenika.

JU Škola za osnovno muzičko obrazovanje i Područno odjeljenje u Petrovcu

U školskoj 2016/17. godini, upisano je 406 učenika, a nastavu je pohađalo ukupno 370 učenika (33 odjeljenja). U toku iste godine, učenici su osvojili ukupno 17 nagrada na takmičenjima. Djelatnost škole se izražava kroz instrumentalnu (individualnu) nastavu gdje postoje odsjeci za klavir, harmoniku, gitaru, flautu, violinu, violončelo, trubu, klarinet, solo pjevanje i kroz grupnu nastavu koja podrazumijeva rad sa ansamblima (kamerna muzika, horsko pjevanje, orkestar, solfeđo, kao i vannastavnu aktivnost, kulturnu i javnu djelatnost).

JU SMŠ „Danilo Kiš”

U školskoj 2017/18 godini, u prvi razred je upisano 197 učenika/ca, po sljedećim smjerovima:

Usmjerenje	Ukupno	Muški	Ženski
Gimnazija	85	32	53
Turistički tehničari	29	12	17
Ekonomski tehničari	28	15	13
Tehničari trgovine	14	10	4
Tehničari usluživanja	18	15	3
Tehničari kulinarstva	14	10	4
Tehničari kulinarstva (treći stepen)	9	6	3
Ukupno	197	100	97

Ukupan broj učenika u JU SMS „Danilo Kiš” je 729.

Fakultet za biznis i turizam-

Fakultet za biznis u turizam je akreditovan u Budvi 15. novembra 2010. godine, a u okviru njega djeluju dva studijska programa: Osnovni akademski studijski program "Menadžment u turizmu i ugostiteljstvu", 180 ECTS i postdiplomski specijalistički akademski studijski program "Menadžment u turizmu i ugostiteljstvu", 60 ECTS. Fakultet broji ukupno 195 studenata.

Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku

Osnovni cilj Fakulteta za saobraćaj, komunikacije i logistiku je obrazovanje diplomiranih inženjera u saobraćaju, komunikacijama i logistici zasnovano na najsavremenijim znanjima (teoriji i praksi) iz oblasti željezničkog, drumskog, vazdušnog i poštanskog saobraćaja, komunikacija i logistike. Fakultet broji ukupno 124 studenta.

Fakultet je akreditovan rješenjem savjeta za Visoko obrazovanje RCG i dobio je licencu za rad od Ministarstva prosvjete i nauke RCG.

Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku ima tri smjera osnovnih studija: sobračajni, e-komunikacije i logistiku.

HEC fakultet za internacionalni menadžment u turizmu i hotelijerstvu

U Miločeru postoji Studijski program „Internacionalni menadžment u hotelijerstvu“ u trajanju od tri godine koji ima za cilj da pruži budućim studentima znanja i vještine koje mogu praktično i efikasno primjenjivati u procesu organizacije, upravljanja i realizacije hotelskih operacija.

Nakon završenih studija, stiču se dvije diplome- HEC fakulteta i Kanadskog univerziteta "Algonquin".

U okviru HEC-a se odvijaju i sertifikovani kursevi za osposobljavanje nezaposlenih kako bi stekli različita znanja i vještine koje im mogu pomoći da lakše pronađu posao, kao i za one koji su već zaposleni ali žele da unaprijede određene aspekte svog poslovanja kako bi bili u toku sa novim trendovima u turizmu i ugostiteljstvu.

STIPENDIJE – studijska 2017-18. godina

Odlukom o stipendiranju studenata Opštine Budva, utvrđeni su uslovi i postupak dodjele stipendija redovnim studentima primijenjenih i akademskih osnovnih studija, kao i nagrada učenicima i studentima. Jedan od uslova je da su studenti položili ispite iz prethodne godine studija sa najnižom prosječnom ocjenom 8,00.

Za školsku 2017/18 godinu odobrene su **74 stipendije**, u ukupnom iznosu **52 300,00 €** od toga:

29 studenata sa prosjekom 8-8,99;

24 studenta sa prosjekom 9-9,5;

21 studenat sa prosjekom 9,51-10;

Pravo na nagradu mogu da ostvare učenici osnovnih i srednjih škola, ako su nosioci diploma „Luča”. Takođe, pravo na nagradu mogu da ostvare i učenici osnovnih i srednjih škola u Budvi za postignute rezultate na međunarodnim i državnim takmičenjima.

Shodno Odluci, pravo na novčanu nagradu koju dodjeljuje Opština Budva, ostvarilo je 45 učenika osnovne i srednje škole.

Nosioci diplome „Luča”

JU SMŠ „Danilo Kiš” je u 2018. godini odlikovala 3 učenika nagradom „Luča I”, koja se dodjeljuje za odličan uspjeh iz svih nastavnih predmeta i primjerno vladanje u osnovnoj i srednjoj školi. „Luča II” se dodjeljuje za odličan uspjeh i primjerno vladanje u osnovnoj i srednjoj školi, a ove godine je 18 dobitnika/ca.

Proglašen je po jedan đak generacije iz gimnazije i iz stručne škole.

U JU OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša”, ove godine je diplomu „Luča” dobilo 12 učenika/ca, dok je iz „Druge osnovne škole” bilo 10 dobitnika/ca. Iz JU OŠ „Mirko Srežentić” u Petrovcu, ove godine je 5 nosilaca diploma „Luča”.

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE/ Usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama

Djeca sa posebnim obrazovnim potrebama u smislu Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama su:

- djeca sa smetnjama u razvoju - djeca sa tjelesnom, mentalnom i senzornom smetnjom, djeca sa kombinovanim smetnjama i smetnjom iz spektra autizma
- djeca sa teškoćama u razvoju – djeca sa govorno-jezičkim teškoćama, sa poremećajima u ponašanju, teškim hroničnim oboljenjima, dugotrajno bolesna djeca i druga djeca koja imaju poteškoća u učenju i druge teškoće uzrokovane emocionalnim, socijalnim, jezičkim i kulturološkim preprekama.

Vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama ostvaruje se na osnovu:

- obrazovnog programa uz obezbjeđivanje dodatnih uslova i pomagala,
- obrazovnog programa sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći,
- posebnog obrazovnog programa i
- vaspitnog programa.

Vlada Crne Gore usvojila je Strategiju inkluzivnog obrazovanja za period 2014-2018. godine. Vodeće načelo strategije je kvalitetno i dostupno obrazovanje djece i omladine s posebnim obrazovnim potrebama u skladu s njihovim interesovanjima, mogućnostima i potrebama.

Komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama je najvažniji segment u inkluzivnom obrazovanju. Zadatak Komisije je da daje prijedlog o usmjeravanju na osnovu neposrednog pregleda djeteta, razgovora sa roditeljima, zdravstvene, pedagoške, psihološke i socijalne dokumentacije, kao i druge dokumentacije koja je od uticaja na utvrđivanje posebne obrazovne potrebe, a koje dobija od odgovarajućih ustanova. U obrazovno-vaspitnim ustanovama koristeći se preporukama komisije za usmjeravanje izrađuju se individualni razvojno-obrazovni programi (IROP) za svako dijete sa posebnim obrazovnim potrebama. Opština Budva je 2006. godine formirala Komisiju za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama, u čijem sastavu su: pedijatar i ljekari odgovarajuće specijalnosti, psiholog, pedagog, defektolog određene specijalnosti i socijalni radnik.

U 2017. godini Komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama je razmatrala i dala prijedloge na osnovu kojih je Sekretarijat za društvene djelatnosti Opštine Budva donio 13 rješenja o usmjeravanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama u odgovarajući vaspitno-obrazovni program.

U Drugu osnovnu školu upisano je 10 djece sa posebnim obrazovnim potrebama, u OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša” 5, u predškolsku ustanovu „Ljubica Jovanović Maše” upisano je 10 djece, a u OŠ „Mirko Srzentić” 2 djece.

U Opštini Budva postoji baza podataka o djeci i mladima usmjerenim u posebne obrazovne programe u kojoj je evidentirano mladih uzrasta 15- 30 godina, od kojih je 5 muških i 3 ženske osobe.

U toku 2018. godine planiran je početak rada JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, čiji je osnivač Opština Budva.

NEFORMALNO OBRAZOVANJE

Neformalno obrazovanje je izvaninstitucionalno obrazovanje u kojem su obrazovne aktivnosti organizovane i planirane u pravcu podsticanja individualnog i društvenog učenja i sticanja različitih vještina i znanja, te razvoja stavova i vrijednosti.

Neformalno obrazovanje se sprovodi kroz aktivnosti kao što su kursevi, seminari, radionice i slično. Upravo radi podsticaja razvoja neformalnog obrazovanja i upotpunjavanja ponude kvalitetno organizovanog slobodnog vremena, Opština Budva je podržala otvaranje Prostora za mlade, koji će u budućnosti, kada zakonska regulativa dozvoli, biti zvanično preimenovan u Omladinski klub. Prostor za mlade je dostupan svim mladima i u prosjeku se održi 5-10 aktivnosti nedjeljno (radionice fotografije, psihološke radionice, škola plesa, škola crtanja, društvene igre, filmske večeri, pomoć u učenju, kursevi stranih jezika, gluma, volonterizam...). Od otvaranja u septembru 2017. do juna 2018. Prostor za mlade je posjetilo preko 1000 mladih, kako iz Budve, tako i iz drugih gradova Crne Gore. Među edukativnim posjetama bilježimo i nekoliko grupa mladih iz cijele Evrope, koje su za cilj imale upoznavanje sa primjerom dobre prakse na lokalnom nivou.

Osim što je otvaranjem ovog prostora pružena mogućnost za realizaciju svih vannastavnih aktivnosti koje su predviđene LPAM-om, Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade takođe ima značajnu ulogu u vidu informisanja mladih. Putem društvenih mreža, naši sugrađani su u prilici da se informišu i da apliciraju za seminare, omladinske razmjene i studije u evropskim zemljama i da na taj način nastave da proširuju svoja znanja.

U narednom periodu, cilj je, osim srednjoškolske populacije, u rad intenzivnije uključiti i studente i mlade do 30 godina. Osim toga, kroz aktivno povezivanje sa nevladinim sektorom, planira se povećanje broja volontera, a samim tim i doprinosa zajednici. Na kraju, prateći tokove evropske omladinske politike, radi se na mobilnosti mladih kroz uključivanje Kancelarije u Erasmus+ projekte (EU program za edukaciju, trening, mlade i sport).

Neformalnim obrazovanjem se takođe bavi i civilni sektor, kroz:

- učenje stranih jezika „Waves” i „Oxford”,
- školu glume „Dramski studio Budva”,
- podsticanje i razvoj kreativnih oblika komunikacije „Logos”...

INFORMISANJE

U Budvi ne postoje posebna mjesta za informisanje mladih, kao što su info centri ili info tačke za mlade, niti posebni omladinski mediji, tako da taj nedostatak znatno utiče na stepen informisanosti ove populacije i njihovo učešće u društvu. Mladi u našem gradu se informišu putem RTV Budva i časopisa i portala „Krug mladih”.

RTV Budva

Na Radio Budvi je u martu 2018. godine pokrenuta emisija „Klubizam”, koju uređuju i vode članovi Omladinskog kluba. Jednom nedeljno, u trajanju od pola sata, izvještavaju svoje vršnjake o dešavanjima u Prostoru za mlade i obavještavaju o svim aktuelnostima u gradu, koje se tiču mladih.

Takođe, na Radio Budvi jednom sedmično se emituje i emisija „Pet plus” koju uređuju novinari Radio Budve, a teme se tiču mladih i obrazovanja.

Jako dobar primjer emisije o mladima i za mlade predstavlja serijal „Perspektiva”, koji Radio Slobodna Evropa realizuje u saradnji sa NED (The National Endowment for Democracy), a reprizira se jednom sedmično na TV Budva. Sa mladima iz JU SMŠ „Danilo Kiš” je razgovarano o položaju žene u crnogorskom društvu, rodnoj ravnopravnosti, selektivnim abortusima, sukobu modernog i tradicionalnog.

Na portalu RTV Budva, među najavama i izvještajima o svakodnevnim dešavanjima u gradu, mladi mogu da pronađu informacije koje ih zanimaju.

„Krug mladih”

NVO „Sedma sila mladih” je u decembru 2015. godine pokrenula časopis i portal za mlade „Krug mladih”, koji se između ostalog bave informisanjem mladih o svim pitanjima i aktuelnostima koje uključuju ovu ciljnu grupu.

Od osnivanja do danas izdato je deset brojeva časopisa „Krug mladih”, osnovan portal, organizovano deset promocija, nekoliko kulturnih događaja i okruglih stolova na temu obrazovanja, kulture, medija, zdravlja, omladinskog aktivizma, kulturne politike za mlade, medijske pismenosti, umjetnosti, kulturne baštine, zdravlja mladih, mobilnosti, sporta, zdravih stilova života...

Portal Primorske novine

Primorske novine su se prvi put pojavile 13. jula 1972. godine. Kao štampani medij ugasile su se 2003. godine zbog Zakona o medijima kojim je predviđeno da se ne smiju iz opštinskog ili državnog bužeta finansirati štampani mediji. Tačno 41 godinu od osnivanja se stvorila potreba da se oživi staro ime i napravi lokalni informativni portal koji će služiti kako za izvor dnevnih informacija, tako i kao internet niša za pitanja biznis preduzetništva, redovno obrađujući pravna, turistička i preduzetnička pitanja.

Portal Butua.com

NVO “Infomont” realizuje više projekata iz oblasti kulture i kulturnog nasljedja, turizma, ekologije, održivog razvoja, obrazovanja i sl. U 2007. godini, kada je počeo projekat “Prezentacija kulture i kulturnog turizma Budve” realizovao se u okviru kulturne mreže “Montenegrina.net” na internet adresi www.budva.montenegrina.net. Od 2008. godini projekat se osamostaljuje i realizacija se i sada odvija preko zasebnog sajta i adrese www.butua.com.

Društvene mreže Kancelarije za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade

Kanali informisanja koje koristi Kancelarija za mlade su facebook, instagram i viber. Putem ovih društvenih mreža, svi zainteresovani mogu da saznaju o svakodnevnom programu u Prostoru za mlade, kao i mogućnostima koje se tiču mobilnosti i volonterizma. Svima koji iskažu potrebu za asistencijom prilikom popunjavanja aplikacionih formi i pisanja motivacionih pisama za neki od programa mobilnosti, na raspolaganju je savjetnica u Kancelariji za mlade.

Takođe, Prostor za mlade je mjesto koje ujedno predstavlja i info tačku, te mladi i tu mogu da dobiju informacije i savjete.

Izvještaji aktivnosti koje sprovodi Kancelarija za mlade, mogu se naći i na zvaničnom sajtu Opštine Budva www.budva.me.

Istraživanje potreba mladih- obrazovanje i informisanje

Na osnovu odgovora mladih, utvrđeno je da se obrazovanje visoko kotira na listi prioriternih oblasti i da je obrazovanje još uvijek sistem u koji mladi vjeruju. Njihovi odgovori kada je u pitanju formalno obrazovanje govore da u cilju poboljšanja istog predlažu:

- a) uvođenje prakse
- b) opremanje kabineta
- c) poboljšanje odnosa nastavnik - učenik.

U ovom domenu mlade treba više uključiti i stvoriti uslove da i oni ko-kreiraju život u svojim školama. U cilju postizanja te poželjne situacije, menadžmenti škola bi trebalo da obezbijede veći prostor za aktivnu participaciju učenika.

Takođe, mladi su u nedovoljnoj mjeri informisani o mogućnostima koje se pružaju u oblasti neformalne edukacije i većina nije upoznata sa postojanjem Prostora za mlade. S obzirom na to da se pretežno informišu putem interneta, u cilju bolje dostupnosti informacija o pomenutim mogućnostima obrazovanja, treba težiti ka tome da sve informacije koje pružaju obrazovne institucije i organizacije budu objedinjene na jednom mjestu.

Kako većina ispitanika smatra da putem kvalitetnog sistema obrazovanja može doći do zaposlenja, ovo je spona o kojoj posebno treba voditi računa, u smislu da formalno i neformalno obrazovanje treba da prate potrebe na tržištu rada.

Učesnici našeg istraživanja se pretežno informišu putem interneta, a najviše ih interesuju muzika, društvene mreže, informacije, vijesti, edukacija, fotografije, sport, kultura i kupovina putem interneta. Oko 30% ispitanika konstatuje da je neinformisanost mladih jedan od ključnih problema sa kojima se susreću mladi u Budvi, a veliki procenat i ne zna na kojem mjestu može da potraži informaciju koja mu/joj treba.

IV-2. ZAPOSŁJAVANJE

Prema zvaničnim podacima dobijenim od Zavoda za zapošljavanje, ukupan broj nezaposlenih na evidenciji ZZZCG dana 04.07.2018.godine u Crnoj Gori je 42.675, a stopa nezaposlenosti je 18,39%.

U opštini Budva je 801 nezaposleno lice, a stopa nezaposlenosti je 9,11%. Sa srednjom stručnom spremom je 296 lica, sa visokom stručnom spremom 156 i jedan magistar. Mladih do 30 godina je 147 lica.

Na teritoriji opštine Budva na neodređeno vrijeme zaposlene su 4 osobe sa invaliditetom.

Realizacija mjera aktivne politike zapošljavanja

Zavod za zapošljavanje Crne Gore, u saradnji sa Upravom za inspekcijske poslove, Poreskom upravom i Upravom policije, treću godinu zaredom realizuje program "Stop sivoj ekonomiji",

za visokoškolce do 30 godina a koji imaju jednu godinu radnog iskustva. Ovaj program je razvijen u okviru EU Projekta „Aktivne mjere tržišta rada za zapošljivost“. Učesnici su zaposleni na poslovima pružanja tehničke podrške i pomoći službenim licima pri: registraciji poreskih obveznika, obveznika doprinosa i osiguranja, kontroli ispravnosti registracionih prijava i rješenja o registraciji, prijemu i obradi poreskih prijava, obradi i sređivanja poreskih evidencija, primjeni pozitivnih poreskih propisa, propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva, zaštite životne sredine i hemikalija, bezbjednosti hrane i predmeta opšte upotrebe, izvršenja upravnih i drugih mjera i radnji radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, radu u call centrima, praćenju i kontroli internet sajtova i društvenih mreža u dijelu nelegalnog pružanja usluga i trgovine putem interneta, realizaciji Projekta „Budi odgovoran“, kontroli prelaska državne granice, kretanja i boravka stranaca, prijavljivanja i odjavljivanja boravišta stranaca, davanju saglasnosti za odobrenje privremenog boravka, izdavanju viza strancima, vođenju evidencija u vezi sa stranim državljanima i drugim poslovima. Ove godine je u program “Stop sivoj ekonomiji” uključen jedan učesnik iz Budve.

Zavod učestvuje u realizaciji programa stručnog osposobljavanja visokoškolaca, koji se kontinuirano realizuje od 2012. godine. Na ovaj način se mladima pruža mogućnost da steknu praktična znanja i vještine, kao i da polažu stručni ispit.

Zavod za zapošljavanje kroz javni rad kao mjeru aktivne politike zapošljavanja podržava realizaciju programa u oblasti brige o djeci i mladima, starim licima koja su u stanju socijalne potrebe, zaštite životne sredine, obrazovnih, kulturnih i drugih programa od javnog interesa. Javni rad se organizuje u cilju zapošljavanja na određeno vrijeme, prioritetno teže zapošljivih lica, radi očuvanja i unapređenja njihovih radnih sposobnosti, kao i ostvarenja određenog javnog interesa.

Realizacijom ovih programa podstiče se razvoj novih radnih mjesta, stimuliše samozapošljavanje, podiže nivo radnih potencijala, znanja, vještina i kompetencija i ublažavaju se posljedice dugoročne nezaposlenosti. Iskustva u realizaciji javnih radova u prethodnim godinama ga definišu kao adekvatan mehanizam koji doprinosi efikasnijem i djelotvornijem sprovođenju politike zapošljavanja.

Takođe je značajno učešće mladih u svim drugim mjerama aktivne politike zapošljavanja, koje realizuje Zavod, kao što su: “Obrazovanje i osposobljavanje odraslih”, “Osposobljavanje za samostalan rad”, “Osposobljavanje za rad kod poslodavca”.

Mladi su primarna ciljna grupa svih programa iz mjere Profesionalna orijentacija. Zavod realizuje opšte i posebne programe profesionalne orijentacije. Opšti obuhvataju profesionalno informisanje i profesionalno savjetovanje, a u odnosu na metod rada dijele se na individualne i grupne. Individualni programi profesionalne orijentacije podrazumijevaju u prosjeku dva susreta savjetnika za profesionalnu orijentaciju i korisnika, dok se grupni programi baziraju na radioničarskom tipu rada, gdje korisnici kroz grupne i individualne aktivnosti usvajaju znanja i vještine. Opšti programi profesionalne orijentacije podrazumijevaju pružanje usluga profesionalnog informisanja, profesionalnog savjetovanja, psihološke obrade uz primjenu odgovarajuće testovne baterije i predselekciju, odnosno selekcije za zapošljavanje ili uključivanje u programe aktivne politike zapošljavanja.

Volonterizam

Zakon o volonterskom radu (Sl. list CG br. 26/2010; 31/2010; 14/2012; 48/15) definiše volonterski rad kao dobrovoljno i besplatno ulaganje vremena, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti u korist drugog lica ili za opštu dobrobit društva.

U Nacionalnom izvještaju o razvoju po mjeri čovjeka iz 2013. godine se navodi da svega 3,1% ljudi u Crnoj Gori volontira jednom mjesečno. Ohrabrujuć podatak je da Opština Budva besplatno izdaje volonterske knjižice i da ih godišnje u projeku izda između 20 i 30. Ovo je dobar put ka prepoznavanju značaja volonterskog rada, što znači da u budućnosti možemo očekivati da i poslodavci uzimaju u obzir volontersko iskustvo i vještine stečene tokom volonterskog rada, kao što je to praksa u razvijenim zemljama Evrope. Samim tim, procenat volontera bi se uvećao, kao i mladih koji vjeruju da putem volontiranja mogu doći do zaposlenja, što su iskazali u istraživanju.

Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade ima ulogu u kreiranju mreže volontera i koordinaciji volonterskog tima koji osmišljava program rada Prostora za mlade. U saradnji sa nevladinim sektorom i institucijama, Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade obezbjeđuje mladim Budvanima prilike da volontiraju u Budvi i van nje.

Istraživanje potreba mladih- zapošljavanje

Među ispitanicima koji su učestvovali u istraživanju, 42.3% je nezaposlenih, dok 28% radi sezonski, a 26,7% je zaposlenih. Najveći broj ispitanih smatra da se do posla primarno dolazi putem dobrog obrazovanja, a nakon toga i putem ličnih poznanstava. Dosta mladih je ljeti angažovano na sezonskim poslovima, što takođe smatraju jednom od opcija koje ih može voditi ka trajnom zaposlenju. Aktivne mjere zapošljavanja još uvijek ne ulivaju mladima povjerenje u smislu da će na taj način steći potrebne vještine koje će ih preporučiti za dalji poslovni angažman. Jako mali broj mladih se odlučuje za pokretanje sopstvenog biznisa i podizanje kredita za samozapošljavanje. „Unija mladih preduzetnika” podstiče i promovise rad mladih koji se se upustili u preduzetničke vode; nekoliko njih je iz Budve.

Od ove godine je Opština Budva partner na dva Erasmus plus projekta koji se tiču podsticanja preduzetništva mladih. Projekat eMEETS (Enhancing Montenegrin & Serbian Entrepreneurship in Tourism), koji će trajati naredne dvije godine, ima za cilj da edukuje i motiviše mlade ljude iz Crne Gore i Srbije da pokrenu svoje karijere podsticanjem preduzetništva u oblasti turizma. Opština Budva će tokom trajanja eMEETS projekta delegirati po 10 učesnika koji će imati priliku da otputuju u zemlje partnera na ovom projektu (Španija, Njemačka, Srbija). Projekat se zasniva na neformalnom učenju, kao i na učenju putem razmjene iskustva iz najboljih praksi zemalja Evropske unije. Takođe, projekat je i od šireg društvenog značaja koji se ogleda u podsticanju stvaranja motivisane i obrazovane omladine koja doprinosi ostvarivanju bržeg ekonomskog prosperiteta putem šireg angažovanja mladih, naročito u sektoru turizma.

Projekat FY4ICT, koji će trajati naredne dvije godine, ima za cilj da edukuje i motiviše mlade žene iz Crne Gore i BiH da pokrenu svoje karijere podsticanjem preduzetništva u oblasti informacionih tehnologija. Opština Budva će tokom trajanja FY4ICT projekta delegirati po 10 učesnica koje će imati priliku da otputuju u zemlje partnera na ovom projektu (Slovenija, Bugarska, BiH) gdje će učestvovati u brojnim radionicama, školama i aktivnostima kao što su debate, simulacije i slično.

IV-3. UČEŠĆE MLADIH

Učešće u životu društva podrazumijeva uključenost u procese odlučivanja o bitnim pitanjima razvoja društva, o njegovoj budućnosti, odnosno, neposredno o budućnosti svake mlade osobe. Mladi u Budvi čine 25,6% ukupnog stanovništva. Iako se dugo na mlade gledalo kao na problem, a ne kao na potencijal, reklo bi se da i dalje mladi nisu svjesni kako svoje potencijale mogu da iskoriste, a ni odrasli još uvijek ne znaju na koji način mogu da uključe mlade u procese donošenja odluka.

Još uvijek mladi imaju utisak da svoj doprinos zajednici mogu ostvariti isključivo putem glasanja na izborima. Tako mlade najčešće možemo vidjeti tokom izbornih kampanja, ali ne i na mjestima odlučivanja.

Ljestvica participacije – nivoi učešća mladih u aktivnostima

Autor ljestvice Rodžer Hart

Učestvovanje:

10 Mladi upravljaju- Mladi odlučuju šta treba raditi, a odrasli se uključuju samo ako mladi zatraže pomoć.

9 Mladi vode – odrasli pomažu- Mladi vode u odlučivanju uz pomoć odraslih.

8 Zajedničko odlučivanje- Odrasli i mladi zajedno odlučuju po principu jednakosti.

7 Konsultacije Odrasli konsultuju mlade i pažljivo razmatraju njihovo mišljenje, a zatim odlučuju uzimajući u obzir sve stavove.

6 Poziv Odrasli podstiču ideje mladih, ali donose odluke potpuno samostalno u skladu sa vlastitim pogledima.

Lažno učestvovanje:

5 Privid Odrasli odlučuju šta će se raditi. Nakon toga, mladima je omogućeno da odlučuju o nekim sasvim nebitnim stvarima.

4 Dekoracija Odrasli odlučuju šta će se raditi, a mladi učestvuju pevajući, igrajući ili statirajući u nekim ceremonijama, obično sa ciljem da proizvedu emocionalnu reakciju kod odraslih posmatrača.

3 Manipulacija Odrasli odlučuju šta će se raditi, a zatim pitaju mladi da li se slažu (pri čemu oni moraju da se slože).

Neučestvovanje:

2 Odrasli upravljaju »uz smiješak« Odrasli donose sve odluke, a mladima se govori šta treba da rade uz objašnjenje razloga.

1 Odrasli upravljaju Odrasli donose sve odluke, a mladima se ne govori ništa osim onoga šta treba da urade.

0 Nula Mladi su u potpunosti ignorisani u svim odlukama i aktivnostima.

Pozitivni efekti participacije

Mlada osoba koja zna da izrazi svoje mišljenje i potrebe i razvije vještine saradnje imaće veći stepen samopouzdanja i biće spremnije da učestvuje u donošenju odluka i preuzme odgovornost za njih. Ono će biti spremno da, poštujući demokratske principe, uvaži svako ljudsko biće. Osaženi mladi pružiće mogućnost odraslima da i sami budu efikasniji i odgovorniji i da donose odluke koje odgovaraju potrebama mladih. Na ovaj način oni dijele odgovornost sa mladima i sigurniji su u ispravnost odluke. Mladi koji su na ovaj način proživjeli i usvojili participativni model osnova su demokratizacije društva.

Nekad prepreku u aktivnom učešću mladih predstavljaju roditelji, koji obično nisu dovoljno informisani o programima koji su dostupni njihovoj djeci, a dešava se i da nemaju sluha za angažman koji ne donosi materijalni profit. Da bi se to poboljšalo, neophodno je što više informisati i uključiti roditelje u procese koji su od važnosti za mlade.

Istraživanje potreba mladih- participacija

Od ukupnog broja ispitanika, samo 10,7% mladih dolazi u Prostor za mlade ili učestvuje u kreiranju sadržaja. Oko 23% mladih nije ni na koji način uključeno u programe postojećih organizacija za mlade. Oni koji su uključeni, obično budu aktivni istovremeno u nekoliko organizacija. Dominantno je učešće u humanitarnim akcijama i volontiranje, a dosta mladih se izražava kroz neki vid medija: pisanjem tekstova za časopise/portale, kroz muziku ili neki vid umjetnosti.

Jedan od većih problema mladih je to što ne vide životnu perspektivu, a to dijelom proizilazi iz osjećaja da njihovo mišljenje nije važno i da nemaju uticaja na bitne stvari u našem gradu. Smatramo da bi se taj problem mogao smanjiti formiranjem Savjeta za mlade, koji više od polovine ispitanika prepoznaje kao neophodnost. Lokalni Savjet za mlade je Zakonom definisan kao nezavisno i savjetodavno tijelo koje obrazuje nadležni organ Opštine, sa ciljem podsticanja i unaprijeđenja razvoja omladinske politike, praćenja i evaluacije opštinske strategije, jačanje saradnje i unaprijeđenja položaja mladih na lokalnom nivou.

Više od polovine ispitanika smatra da uključivanje osoba sa smetnjama i teškoćama u razvoju (inkluzija) doprinosi smanjenju predrasuda i njihovom jednakom učešću u društvu, pa je ovaj rezultat smjernica da treba težiti ka većem uključivanju mladih iz različitih grupacija.

Za Prostor za mlade bismo mogli reći da je „grassroot” organizacija (osnova, baza), koja djeluje snagom angažovanih mladih ljudi, izvorno (uglavnom kroz neke oblike spontanog organizovanja i aktivizma) u cilju poboljšanja zajednice. Zbog svoje povezanosti sa ostalim akterima omladinske politike na lokalnom, nacionalnom i internacionalnom nivou, Prostor za mlade većini predstavlja osnovu ili „odskočnu dasku” za uključivanje u aktivnosti za koje pokazuju interesovanje.

Takođe, Opština Budva raspisuje konkurs za finansiranje projekata nevladinih organizacija, tako da omladinske organizacije i organizacije za mlade imaju priliku da na ovaj način dobiju podršku za svoje ideje, a tokom realizacije im je omogućeno da koriste Prostor za mlade bez

nadoknade. Osim toga, veliki resurs za učešće mladih predstavljaju konkursi Ministarstva sporta i evropskih fondacija koje finansiraju projekte za mlade. Programi koje sporovodi Fond za aktivno građanstvo (FAKT) i Unicef „Kreativacija” odnose se na neformalne grupe mladih, pretežno srenjoškolce. Na ovaj način, mladi mogu, bez procedure registracije organizacije, da kandiduju svoje ideje za poboljšanje zajednice u kojoj žive.

IV-4. KULTURA

Mladi Budve svoje kulturne potrebe zadovoljavaju kroz programe institucija, amaterskih društava, asocijacija ili NVO koje se bave kulturom. Nosioци kulturne djelatnosti u Budvi su JU Grad teatar, JU Muzeji i galerije Budva, JU Narodna biblioteka Budve, kao i nevladine organizacije koje se dijelom ili u potpunosti bave pitanjima kulture.

JU MUZEJI I GALERIJE BUDVE

JU Muzeji i galerije Budve je javna ustanova Opštine Budva koja predstavlja savremeni muzej kompleksnog tipa čije su aktivnosti usmjerene na čuvanje i prezentaciju kulturne baštine (arheološke, etnografske, istorijske, umjetničke), kao i afirmaciju savremenog kulturno-umjetničkog stvaralaštva, posebno likovnog i književnog.

Osim mnogobrojnih redovnih djelatnosti koje realizuje ova ustanova, već nekoliko godina zaredom, u saradnji sa Kancelarijom za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade Sekretarijata za društvene djelatnosti Opštine Budva, organizuje se obilazak Muzeja grada Budve i Starog grada u okviru „Noći muzeja”. Ove edukativne ture za mlade koje se organizuju u maju, upriliče vodiči koji su ujedno i kustosi Muzeja.

Projekti sufinansirani od strane Ministarstva kulture Crne Gore

Sekretarijat za društvene djelatnosti je 2017. godine realizovao dva projekta finansirana od strane Ministarstva kulture za sufinansiranje projekata namijenjenih unaprjeđenju stanja kulturnih dobara, očuvanju, zaštiti, valorizaciji, prezentaciji i popularizaciji kulturne baštine: „Afirmacija i prezentacija muzičke tradicije Budve i Paštrovića“, i „Monografija, dokumentarna izložba i okrugli sto o spomen-obilježjima na teritoriji opštine Budva“.

U okviru ovog projekta „Afirmacija i prezentacija muzičke tradicije Budve i Paštrovića“ objavljen je zbornik radova o muzičkoj tradiciji i kulturi Paštrovića i Budve – „Začuh vilu u dubravu đe pjesan poje“ (drugo dopunjeno i minimalno korigovano izdanje).

Drugi projekat pod nazivom „Monografija, dokumentarna izložba i okrugli sto o spomen-obilježjima na teritoriji opštine Budva“, realizovan je u saradnji Sekretarijata za društvene djelatnosti i JU Muzeji i galerije Budve, i to u susret obilježavanju značajnog jubileja – 100 godina od kraja Prvog svjetskog rata (1918–2018). U okviru rada na ovom kompleksnom projektu formirana je relevantna i obimna baza podataka o spomen-obilježjima i spomen-

obilježjima sa statusom kulturno dobro na teritoriji opštine Budva. U Spomen domu „Crvena komuna“ u Petrovcu postavljena je izložba dokumentarnih fotografija „Spomen – obilježja na teritoriji budvanske opštine“: Takođe je organizovan naučni skup na istu temu. Monografija o spomen-obilježjima je u pripremi.

JU Grad teatar

U okviru ove javne ustanove tokom ljetnjih mjeseci u Budvi, pod pokroviteljstvom Opštine Budva, odvija se festival „Grad teatar Budva“. Od svog osnivanja, 1987. godine, ovaj festival obnavlja mediteranski duh Starog grada i svaki od njegovih trgova i pjaceta, ali i dijelova grada izvan starogradske jezgre pretvara u scenu na otvorenom na kojoj i posjetilac i slučajni prolaznik postaju učesnici umjetničkog čina. Festival svake godine posjeti oko 15.000 ljudi. U okviru festivala održavaju se dramski, književni, muzički, likovni programi i stručni skupovi. Na festivalu nastupaju eminentni umjetnici i intelektualci iz Crne Gore, regiona i inostranstva.

JU Narodna biblioteka Budve

Broj upisanih članova Narodne biblioteke Budva u 2017. godini je 1363 korisnika, s tim da je u matičnoj biblioteci u Budvi upisan 1181 član, dok je u Petrovcu 182 člana. Više od polovine korisnika su osnovci, srednjoškolci i studenti.

U Narodnoj biblioteci Budva se nalazi i sektor stručnih knjiga Fakulteta za biznis i turizam, Budva. Radi se o kompletu klasične i elektronske literature, prema programima Fakulteta, koji broji oko 300 jedinica. U sastavu biblioteke je i čitaonica, gdje studenti mogu koristiti raspoloživu literaturu.

Programi koje JU Narodna biblioteka Budve sprovodi za mlade su sljedeći:

-Radionice za djecu i mlade- pojedinačne i grupne, besplatne za sve polaznike;

-Radionica novinarskog i kreativnog pisanja- „NVO Sedma sila mladih“ realizuje godišnje oko 50 radionica besplatno za 30 mladih uzrasta 13-25 godina;

-Škola stripa i ilustracije- oko 50 radionica godišnje za više od 100 učesnika predškolskog uzrasta, kao i osnovaca i mladih iz srednjih škola. Organizovan je i zajednički čas sa školom stripa iz Kotora i Dani stripa, u saranji sa Cadmus Cineplex-om;

- Radionica kreativnog pisanja „O moru i podmorju“ i Festival književnosti za djecu „Male morske pjesme i priče“- NVO „Dramski studio Budva“;

-Svjetski dan poezije-21. mart;

-Veče narodne epske i lirske poezije- 28. april;

-Opštinska smotra recitatora-25. maj;

Cadmus Cineplex

U odnosu na vrijeme kada je donesen prethodni Lokalni plan akcije za mlade opštine Budva, kulturna ponuda za mlade u Budvi je upotpunjena otvaranjem bioskopa. Cadmus Cineplex je moderan bioskop koji posjeduje četiri sale sa ukupnim kapacitetom od 292 sjedišta. Bioskop je otvoren 363 dana u godini i kroz redovan rad se godišnje prikaže 6228 projekcija.

Osim redovnih projekcija, u saradnji sa osnovnim i srednjom školom, besplatno se prikazuju filmovi iz historije, prirode, filmovi o Budvi i niz projekcija koje su povezane sa posebnim školskim predmetima, a prostor se ustupa muzičkim bendovima, muzičkoj školi i za potrebe organizovanja predstava za djecu i mlade, izložbi...

Od realizovanih projekata namijenjenih mladima značajniji su:

- Projekat Iliroteka je realizovan u saradnji sa RTV Budva, u kojem je 15 učenika osnovne škole učestvovalo u maloj školi medijske pismenosti i gdje su upoznati sa osnovama filma, radija i televizije;
- Projekat KADMOSINEAST- namijenjen učenicima srednje škole. Organizovan je po principu predavanja sa posebnim akcentom na kulturne filmove, odnosno filmove koji su obilježili svjetsku kinematografiju ;
- u 2017. godini sa FDU-om je realizovan projekat Q&A, koji podrazumijeva prikazivanje studenskih filmova, kao i gostovanje profesora koji su učenicima srednje škole bili na raspolaganju u cilju upoznavanja sa osnovama i uslovima studiranja na Fakultetu dramskih umjetnosti ;
- u 2017. godini u saradnji sa FVU-om i JU Narodna biblioteka Budve realizovan je projekat koji podrazumijeva prikazivanje studenskih filmova, promociju knjiga, kao i gostovanje profesora koji su učenike srednje škole upoznali sa osnovama i uslovima studiranja na Fakultetu vizuelnih umjetnosti;
- u 2018. godini sa FVU-om je realizovan Konkurs za najbolji kratki video. Konkurs je bio otvoren 3 mjeseca, a svečana dodjela nagrada održana je u maju, gdje su po glasovima publike i profesora sa Fakulteta prvu nagradu osvojile učenice SMS "Danilo Kiš";
- UVOD U FILM- projekat koji je u saradnji sa CG Kinotekom započeo u aprilu i maju, a nastavlja se u septembru i oktobru 2018. Projekat podrazumijeva prikazivanje najvećih svjetskih klasika koji su obilježili svjetsku kinematografiju. Filmovi se u navedenim mjesecima prikazuju svakog ponedjeljka; prije prikazivanja uvodnu reč o filmu daje profesor Predrag Zenović, dok ja na kraju filma predviđena diskusija o istome.

NVO SEKTOR

Opština Budva putem Konkursa za raspodjelu sredstava za projekte nevladinih organizacija opredjeljuje sredstva i za projekte nevladinih organizacija koje kreiraju ili podstiču kulturne sadržaje namijenjene mladima. Sa pojedinim organizacijama, kao što su NVO „Agora”, Fondacija Budva i “Sedma sila mladih” Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade je ostvarila kvalitetnu saradnju i po potrebi im ustupa Prostor za mlade za realizaciju njihovih aktivnosti. Osim pomenutih organizacija, na polju kulture značajnu ulogu ostvaruju još i: KUC “S.M.Ljubiša”, “Centar za kreativnu komunikaciju Logos”, “Infomont”, KUD ”Kanjoš”,

“Gradska muzika Budve”, Kulturni centar “Stara Budva”, Dramski studio Budva, Društvo za kulturni razvoj „Bauo” Petrovac, „Urbani kult”...

Od značajnih kulturnih manifestacija treba spomenuti:

- Karneval- maj
- Eko fest- maj
- Srdelada- jun
- Pašticada fest u Petrovcu- jun
- Obilježavanje Dana turističke organizacije opštine Budva i Dana državnosti – jul
- Montenegro Sun Reggae festival- jul
- Petrovačka noć- avgust
- Sea dance-avgust
- Novi val- septembar
- Petrovac Jazz festival- septembar
- Fešta od ruštula na Svetom Stefanu- septembar
- Dan Širuna- oktobar
- Doček Nove godine- januar

Istraživanje potreba mladih- kultura

Podaci dobijeni istraživanjem ukazuju na činjenicu da veliki broj mladih nije uključen u rad nijedne organizacije. Uobičajena je pojava da mali broj mladih ljudi koji su aktivni istovremeno učestvuje u radu više organizacija i udruženja. Međutim, u postavljenoj situaciji da se u ovom trenutku održava pozorišna predstava, izložba, koncert, festival ili književno veče, više od polovine mladih odgovara da je zainteresovano da ide. Međutim, ono što percipiraju kao izazove su: neadekvatni prostori u kojima se kulturni događaji izvode, kao i nedostatak kulturnih događaja van ljetnje sezone.

Oko 20% mladih informacije u vezi sa kulturom traži putem interneta. Polovina ispitanika smatra da je jedan od najizraženijih problema mladih u Budvi upravo nedostatak kulturnih i sportskih dešavanja, dok 40% njih uviđa veliki nedostatak kulturnih sadržaja koji su namijenjeni mladima.

Treba istaći da Prostor za mlade Opštine Budva nudi potpuno besplatne sadržaje u domenu muzike, plesa, filmskih večeri, večeri društvenih igara, okruglih stolova, predavanja, crtanja, slikanja, stranih jezika, kao i upoznavanja sa drugim kulturama i običajima. Zaključujemo da je ovo još jedan od pomaka u odnosu na prethodni LPAM, te da treba raditi na dodatnoj promociji Prostora za mlade, kao i obezbjeđivanju kvaliteta programa koji se realizuju u ovoj oblasti.

IV-5. ZDRAVLJE I BEZBJEDNOST

ZDRAVLJE

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) definisala je zdravlje kao "stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i onesposobljenosti".

Postoji više aspekata zdravlja kao što su:

- Fizičko zdravlje – odražava mehaničko funkcionisanje tijela;
- Mentalno zdravlje – odražava sposobnost jasnog i logičkog mišljenja;
- Emocionalno zdravlje – omogućava da se prepoznaju i adekvatno ispolje emocije (radost, ljutnja, uživanje), što podrazumijeva i adekvatno reagovanje na stres;
- Socijalno zdravlje- označava sposobnost uspostavljanja i održavanja socijalnih kontakata sa ljudima;
- Zdravlje zajednice – kojim se ističe neraskidiva veza individualnog zdravlja i svega onoga što nas okružuje.

U širem smislu zdravlje se posmatra kao stanje ili kvalitet ljudskog organizma koji se izražava adekvatnim funkcionisanjem organizma u datim genetskim uslovima i uslovima spoljne sredine, a u užem smislu zdravlje podrazumijeva:

- da ne postoji bolest
- da osoba funkcioniše normalno unutar opšteprihvaćenih zdravstvenih standarda u odnosu na pol, starost i geografsko područje i
- da organi funkcionišu adekvatno, kako posebno, tako i u sklopu međusobnih odnosa.

U tom smislu, u opštini Budva primarna zdravstvena zaštita se ostvaruje u JZU Dom zdravlja „Budva“ i to preko ambulanti, tima izabраниh doktora, jedinica, centara i hemodijalize.

Mladi ljudi u opštini Budva nisu dovoljno informisani o sopstvenom psiho-fizičkom stanju i ne postoji još uvijek adekvatan sistem informisanja, mada su pri Domu zdravlja sredinom 2009. počela da rade rade Savjetovalište za mlade, Savjetovalište za reproduktivno zdravlje, Populaciono savjetovalište- Savjetovalište za dijabetes.

SAVJETOVALIŠTE ZA MLADE U DOMU ZDRAVLJA BUDVA

Savjetovalište za mlade je osnovano 2009. godine kao savjetovalište u borbi protiv pušenja, a podržano je od strane Ministarstva zdravlja i Instituta za javno zdravlje Crne Gore. U početku je vođena isključivo kapanja protiv pušenja; međutim, kako su mladi bili zainteresovani za mnoge teme, postepeno ih je Institut za javno zdravlje prihvatio, te je tema borbe protiv pušenja postala jedna od mnogobrojnih za koje vlada interesovanje mladih. U radu Savjetovališta učestvuje stalno zaposlena medicinska sestra i ljekar pedijatar koji se angažuje mimo radnog vremena.

U zavisnosti od teme i od uzrasta mladih kojima su teme namijenjene, nakon predavanja prilagođavaju se radionice u kojima oni aktivno učestvuju. Radionice uglavnom vodi psiholog i ljekar savjetovališta, a uključuju se i stručnjaci iz određenih oblasti, poput ginekologa, dermatologa, inspektora za narkotike iz Ministarstva unutrašnjih poslova.

Savjetovalište za mlade u Domu zdravlja radi svakim radnim danom i svi koji imaju pitanja, nedoumice, segustije ili neki problem mogu se potpuno anonimno obratiti za savjet zaposlenoj medicinskoj sestri ili zakazati razgovor sa ljekarom iz Savjetovališta. Mladi mogu iznositi problem lično ili u nečije ime, a postoji mogućnost i postavljanja pitanja pisanim putem. Obezbijeđen je prostor gdje mogu u miru razgovarati o svemu.

Teme predavanja i radionica koje se organizuju za grupe osnovaca i srednjoškolaca su sljedeće:

- prevencija pušenja i štetnosti duvanskog dima, metode odvikavanja od pušenja;
- akloholizam, problemi u porodici, problemi u saobraćaju, uticaj na zdravlje;
- zloupotreba psihoaktivnih supstanci, narkomanija i sve ono što ona sa sobom nosi;
- poremećaji ishrane, anoreksija, bulimija i gojaznost, principi zdrave ishrane, dijete i zablude;
- seksualno vaspitanje, pubertet, razvoj seksualnosti, skesulano prenosive bolesti;
- HIV infekcija i sida, načini prenošenja, stigmatizacija oboljelih;
- vršnjačko nasilje, beskonfliktno rješavanje problema;
- zavisnost od kocke;
- zavisnost od mobilnih telefona;
- zdravi stilovi života, zdravlje, slobodno vrijeme i bavljenje fizičkom aktivnošću;
- načini komunikacije.

Teme i način organizacije radionica u potpunosti je prilagođen interesovanjima i potrebama mladih, te oni diktiraju dinamizam i sprovođenje programa. Sve ove aktivnosti se sprovedu u saradnji sa osnovnim i srednjom školom.

PREVENCIJA BOLESTI ZAVISNOSTI

U cilju kvalitetnijeg i uspješnijeg rješavanja problema bolesti zavisnosti, a u skladu sa obavezama koje su proizilazile iz Nacionalnog strateškog odgovora na droge Vlade Crne Gore za period 2008.-2012. godine, kao i na osnovu preporuka Nacionalnog savjeta za prevenciju narkomanije Crne Gore, u Opštini Budva obrazovana je 2010. godine Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti pri Sekretarijatu za društvene djelatnosti.

Adolescencija je razdoblje u kom se mnoge promjene izuzetno dinamično i intenzivno odvijaju u životu mladih. Zloupotreba sredstava zavisnosti najčešće se događa u ovom periodu života i predstavlja jedan od najvećih psihosocijalnih problema savremenog društva. Sve je mlađi uzrast u kom djeca počinju konzumirati različita sredstva zavisnosti i sve veći broj mladih ljudi koji se sa svojim problemima pokušavaju nositi posežući za psihoaktivnim supstancama.

Pokušavajući da sagleda ovaj veliki društveni problem, Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade je organizovala aktivnosti koje su usmjerene prvenstveno na podizanje svijesti lokalne zajednice o problemu bolesti zavisnosti i potrebi prevencije i afirmacije zdravih stilova života, preventivno obrazovanje djece i mladih, roditelja i odraslih koji rade sa djecom i mladima, te jačanje veza između različitih aktera u lokalnoj zajednici.

Shodno Zakonu o sprječavanju zloupotrebe droga (Sl. list CG br 28/11 i 35/13), nevladina organizacija „Preporod” koja se bavi borbom protiv bolesti zavisnosti izdala je

brošuru u cilju veće informisanosti i podsticanja saradnje organizacija koje na bilo koji način mogu uticati da se problem zavisnosti kvalitetno rješava. Brošura sadrži spisak svih aktera koji se bave borbom protiv zloupotrebe droga u Crnoj Gori, nazive organizacija, kontakt telefone, kontakt osobe i kratak opis aktivnosti, a među njima je i Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade Opštine Budva.

Takođe, kontakt Kancelarije za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade je dostupan i na zvaničnom sajtu Kakaricke gore- Javne ustanove za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci Podgorica.

Kada govorimo o zavisnosti, pored zavisnosti od psihoaktivnih supstanci treba pomenuti i nehemijske zavisnosti, kao što su kockanje i zavisnost od interneta. U saradnji sa Asocijacijom za demokratski prosperitet ZID i Savjetovalištem „Entera” koje djeluje u okviru njega, održana je edukacija o prevenciji kockanja.

Obuka mladih za pružanje Prve pomoći

Značajan broj mladih ljudi je uključeno u aktivnosti koje redovno sprovodi Opštinska organizacija Crvenog krsta Budva. Preko hiljadu mladih obučeni za pružanje Prve pomoći ima veliki uticaj na zajednicu u umanjenju posljedica povrjeđivanja ljudi u nesrećama. Na ovaj način olakšava se rad hitnih službi do dolaska medicinskog osoblja, spasava se život i skraćuje se vrijeme liječenja, odnosno oporavka te osobe.

Fizičko zdravlje

Sport je fizička ili mentalna aktivnost, sastavni dio društvenih potreba pojedinca, kao i univerzalno sredstvo razumijevanja, saradnje među ljudima, sa ciljem duhovnog i fizičkog razvoja, vitalnosti i zdravlja, socijalnih odnosa i stavova.

U opštini Budva organizovano radi 47 sportskih organizacija sa ukupno 1995 članova, što je u prosjeku 42,4 člana po klubu pojedinačno. Opština Budva je osnivač 3 sportska kluba, od toga 2 amaterska (OFK Petrovac i Odbojkaški klub Budva) i jednog profesionalnog (DOO Vaterpolo klub “Budvanska rivijera”).

Od strane pravnih i fizičkih lica osnovana su:

- 3 školska sportska društva;
- 2 kluba osoba sa invaliditetom;
- 1 sportsko rekreativno društvo;
- 38 amaterskih sportskih klubova.

Osnovni vid finansiranja sporta je kroz budžet Opštine Budva. Opština Budva je osnivač 2 sportska objekta, i to DOO „Mediterranski sportski centar” i DOO „Sportsko-rekreativni centar”, koji okupljaju veliki broj sportista, djece, omladine i ljubitelja sporta. Pored toga, na

teritoriji opštine Budva postoje brojni sportski tereni i objekti (teniski tereni, teretane, dva fudbalska stadiona i sl.).

Bezbjednost mladih

Bezbjednost kao pojam je jedan od osnovnih preduslova za pravilan razvoj čovjeka. Shodno *Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda* definisano je da „*Svako ima pravno na slobodu i bezbjednost ličnosti.*”

Najznačajniji izazovi, prijetnje i rizici po bezbjednost mladih predstavljaju delikventna ponašanja - što se odnosi na vršenje raznih krivičnih djela, nasilje, ali i saobraćajne nezgode. Upravo takvi brojni izazovi i rizici koji se susrijeću na putu mladih, koji su značajan resurs svakog društva i koji imaju potencijal da postanu aktivni i produktivni, podstiču nasilničko ponašanje, odsustvo tolerancije na različitosti, utiču na porast kriminala, te dovode do porasta upotrebe psihoaktivnih supstanci i alkohola, kockanja, rizičnog ponašanja u saobraćaju, kao i na sportskim i drugim javnim manifestacijama i slično. Izloženost bezbjednosnim rizicima i izazovima značajno utiče na ugrožavanje zdravlja i integriteta mladih, kao i na samu mogućnost da vode kvalitetan način života koji bi im omogućio nesmetan rast i razvoj u sigurnom okruženju.

Nasilje među mladima:

Pod nasiljem podrazumijevamo različite postupke i ponašanja pojedinca ili grupe u odnosu prema ljudima koji uključuju primjenu fizičke, psihičke, ekonomske ili neke druge sile i kojima se ugrožava fizički, psihički ili socijalni integritet čovjeka i samim tim izazivaju različita fizička i psihička oštećenja. Najčešći oblici nasilja zastupljeni među mladima su nasilje u porodici i vršnjačko nasilje.

Prema podacima *Ministarstva unutrašnjih poslova – Centra bezbjednosti Budva* od početka 2018. godine do danas, kada su u pitanju sve starosne granice, prijavljeno je ukupno 105 slučajeva nasilja u porodici kod ovog organa; podneseno je 7 krivičnih i 65 prekršajnih prijava protiv počinioca nasilja; pored toga, izrečene su 33 mjere upozorenja počiniocima nasilja.

Uzimajući u obzir ciljnu grupu mladih, ističemo da je od ukupnog broja prijavljenog nasilja shodno Krivičnom zakoniku Crne Gore podneseno 6 krivičnih prijava protiv mladih počinioca nasilja gdje je dvoje mladih oštećeno, ali i 2 maloljetna djeteta koje su na mlađem uzrastu (zbog krivičnog djela - nedavanje izdržavanja). Pored toga, za istu uzrasnu kategoriju shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici podnesene su 24 prekršajne prijave protiv počinioca nasilja gdje je oštećeno 26 mladih osoba. Bitno je istaći da, i pored gore navedenih prosegiranih slučajeva koji su kvalifikovani kao prekršajni ili krivični, Ministarstvo unutrašnjih poslova – Centar bezbjednosti Budva (u daljem tekstu CB Budva) je u 6 slučajeva nasilja u porodici mladim osobama kao počiniocima izrekao mjeru upozorenja.

Shodno gore navedenom Zakonu, bilo je još i 30 oštećenih mladih osoba zbog nevođenja dovoljno brige o ishrani i higijeni, nesprječavanju djeteta u štetnom druženju, skitnji, prosjačenju ili krađi ili na drugi način u većoj mjeri zanemarivanju adekvatnog podizanja i vaspitanja djece.

Prema podacima *Centra za socijalni rad za opštine Kotor, Tivat i Budva – PJ Budva* može se reći da je u 2018. godini bilo značajnog porasta u prijavama nasilja u odnosu na prethodni period. Naime, podaci kojima raspolaže Centar za socijalni rad (u daljem tekstu CSR) a koji se odnose na prijave nasilja u porodici za sve uzrasne kategorije iznosi 87 slučajeva od

čega je u 7 slučajeva podnijeta krivična prijava, u 59 slučajeva je podnijeta prekršajna prijava dok je od strane CB Budva izrečena 21 mjera upozorenja.¹

Naime, fokusirajući se na kategoriju mladih, odnosno na uzrasnu grupu 15-30 godina, CSR Budva je u saznanju da je za period od početka 2018. godine bilo 18 mladih počinioca nasilja u porodici prema kojima je pokrenuta prekršajna prijava, dok je za isti period bilo 16 žrtava na istom uzrastu. Pored toga, evidentirana je jedna mlada osoba, svjedok nasilja, kao i 14 maloljetnih lica (mlađih od 15 godine) koji su, takođe, bili svjedoci nasilja.

Takođe, za isti period je protiv *četvoro* mladih pokrenuta krivična prijava za nasilje u porodici u kojoj su dva lica bila žrtve, dok je jedno maloljetno lice (mlađe od 15 godina) bilo svjedok nasilja.

Navedeni podaci se odnose na broj procesuiranih predmeta. Međutim, pored toga bilo je prijava nasilja u porodici koje nisu procesuirane, već je prema *šestoro* mladih počinioca nasilja izrečena mjera upozorenja od strane CB Budva.

Ovaj organ starateljstva u svojoj evidenciji u tekućoj godini nije imao prijave seksualanog nasilja.

Dakle, kao što se može vidjeti, nasilje možda jeste najčešći problem sa kojim se mladi susrijeću u svakodnevnom životu, ali ne smijemo isključiti ni čitav spektar drugih problema u životu mladih; jedan od njih je delinkvencija o kojoj će biti riječi.

Delinkvencija mladih:

Delinkvencija je ozbiljan problem sa kojim se susrijeću savremena društva. Pod delinkvencijom se podrazumijevaju različiti oblici devijantnog ponašanja koji se srijeću kod mladih a kojima se krše neke od društvenih, moralnih, prekršajnih i krivičnih normi. Najčešći oblici maloljetničke delinkvencije su asocijalna ponašanja, različiti oblici prekršaja i krivičnih djela.

Prema podacima *Ministarstva unutrašnjih poslova – Centra bezbjednosti Budva* delinkvencija kod mladih je u toku 2018. godine bila zastupljena u sledećoj mjeri – protiv 6 mladih podnijete su krivične prijave od čega su protiv:

- troje (3) mladih podnijete krivične prijave zbog krivičnog djela - nasilničko ponašanje;
- troje (3) mladih zbog počinjenih 10 krivičnih djela - teška krađa.

Takođe, protiv 5 maloljetnika tj. mladih lica je pokrenut postupak zbog prekršajnog djela - ugrožavanje javnog saobraćaja; protiv 22 maloljetnika je podnesena prijava za prekršaj shodno odredbama Zakonja o javnom redu i miru. Osim toga, zabilježen je broj od 6 maloljetnika koji su oštećeni u slučajevima krivičnog djela - ugrožavanje javnog saobraćaja.

Što se tiče konzumiranja opojnih droga, procesuirana su 4 izvršioca, a shodno Zakonu o prekršajima procesuirana su 2 punoljetna lica. Bitno je naglasiti da je od početka 2018. godine kod jednog maloljetnika (uzrast 14 godina) pronađena manja količina opojnog sredstva marihuane, ali uzimajući u obzir uzrast počinioca koji u tom trenutku, shodno zakonu, nije bio prekršajno niti krivično odgovoran, nije bilo podnošenja prijave.

Kada je u pitanju smještaj maloljetnika u ustanove socijalne i dječje zaštite u par navrata je, u saradnji sa CSR Budva, bilo organizovano vraćanje maloljetnika koji se kao šticećenik Centra „Ljubović" samovoljno udaljivao iz Ustanove.

---

¹ Evidentne razlike u podacima o broju prijavljenih slučajeva porodičnog nasilja kod CB Budva i CSR Budva su zbog toga što organ starateljstva kao takav, shodno Zakonu, ne postupa u predmetima u kojima počinioci nasilja ili žrtve nemaju prijavljeno prebivalište na teritoriji te opštine (u ovom slučaju je to opština Budva), već su dužni da o navedenom događaju informišu mjesno nadležni Centar za socijalni rad kako bi taj organ starateljstva preuzeo mjere i aktivnosti iz svog domena u cilju zaštite žrtve.

Uzimajući u obzir podatke kojima raspolaže CB Budva, evidentan je porast vršnjačkog nasilja; međutim takvi slučajevi se uglavnom primarno prijavlju upravi škole, zatim CSR Budva i tek na kraju Upravi policije.

U saradnji sa CSR Budva vršen je izlazak na lice mjesta, tačnije u porodice u kojima je bilo prijava nasilja. Pored posjete, ostvaruju se redovni kontakti sa žrtvama nasilja u porodici telefonskim putem.

Prema podacima kojima raspolaže *Centar za socijalni rad za opštine Kotor, Tivat i Budva –PJ Budva* protiv 3 mladih su pokrenute 2 krivične i 1 prekršajna prijava zbog nasiljčkog ponašanja prema dva maloljetnika. Pored toga, zabilježeni su podaci o 4 mlade osobe koje su počinili krivično djelo teška krađa, kao i to da je protiv 9 maloljetnika podnesena prekršajna prijava zbog remećenja javnog reda i mira odnosno uznemiravanja i nanošenja povreda vršnjacima tj. drugim licima. Bitno je dodati da je 5 mladih osoba počinilo prekršaj/krivično djelo ugrožavanja javnog saobraćaja na način što su upravljali motornim vozilom bez vozačke dozvole, kao i zbog neprilagođene brzine, nepoštovanja saobraćajnih propisa, nenošenje kacige i slično.

Takođe, *petorici* maloljetnika su izrečene opomene/ukor kao alternativne mjere zbog fizičkog obračuna sa vršnjacima.

Prema podacima kojima raspolaže CSR za period od početka 2018. godine kod jednog maloljetnika je pronađena manja količina narkotika marihuana.

Kao što je i u prethodnom dijelu već naglašeno, delinkventna ponašanja koja se srijeću kod mladih su u većini slučajeva narušavanje javnog reda i mira, ugrožavanje javnog saobraćaja, krađe, nasilnička ponašanja, zloupotreba psihoaktivnih supstanci, prosjačenje i slično, te se u takvim slučajevima radi savjetodavno u cilju prevazilaženja takvih radnji, odnosno radi se na uspostavljanju društveno prihvatljivih oblika ponašanja.

Uzimajući u obzir navedeno, ističemo da u našim sistemima ne postoji dovoljno razvijen koordiniran multidisciplinarni pristup kao ni međusektorska saradnja koja bi bila zadužena za identifikovanje, planiranje i pružanje usluga koje odgovaraju bezbjednosnim potrebama mladih. S tim u vezi, potrebno je raditi na kreiranju i unaprijeđivanju programa sa temama i sadržajima koji se bave svim bezbjednosnim rizicima i prijetnjama kojima su mladi izloženi. Takođe, neophodno je unaprijediti postojeće kriterijume i standarde prema kojima se sprovode programi vezani za bezbjednost mladih, kao i razviti programe koji će mladima omogućiti da prođu sistem obuke i osposobljavanja za reagovanje na rizike i prijetnje iz njihovog neposrednog okruženja.

Mjere i aktivnosti CSR

Mjere i aktivnosti u konkretnim slučajevima koje ovaj organ starateljstva sprovodi u cilju zaštite najboljeg interesa maloljetnih lica – mladih, te zaštite žrtava nasilja u porodici su sljedeće:

- savjetodavni rad i savjetodavno usmjeravanje;
- posredovanje u porodičnim odnosima;
- posredovanje u slučajevima nasilja između žrtve i počinioca;
- obezbjeđivanje jednokratne novčane pomoći žrtvama nasilja i pomoć u hrani;
- pokretanje postupaka za zaštitu od nasilja u porodici (na zahtjev suda dostavljanje prijedloga mjera za zaštitu od nasilja u porodici);
- prijedlog vaspitnih mjera za maloljetne počinioce prekršajnih/krivičnih djela;

- praćenje mladih osoba kojima je izrečena neka od vaspitnih mjera;
- davanje nalaza i mišljenja za zaštitu od nasilja u porodici, kao i davanje nalaza za maloljetne počinioce prekršajnih/krivičnih djela;
- realizovanje terenske posjete porodicama u kojima je bilo prijava nasilja u porodici, što se često ostvaruje i u saradnji sa policijom;
- u svojstvu predstavnika organa starateljstva, prisustvovanje prilikom davanja iskaza maloljetnog lica bez (trenutnog) roditeljskog staranja i zastupanje istog u svim sudskim postupcima;
- obezbjeđivanje smještaja maloljetnika u ustanove socijalne i dječje zaštite (Centar „Ljubović" u Podgorici i Dječji dom „Mladost" u Bijeloj).

Istraživanje potreba mladih- zdravlje i bezbjednost

Uprkos tome što istraživanje pokazuje da je mladima zdravlje na prvom mjestu, više od 50% ispitanika nije upućeno u postojanje i rad Savjetovališta za mlade pri Domu zdravlja, kao ni o Prostoru za mlade Opštine Budva, koji takođe nudi edukativne sadržaje u oblasti zdravih stilova života.

Uočljiv je nedostatak sportskih igrališta i terena, a Opština Budva će u narednom period, u saradnji sa Turističkom organizacijom, osposobiti vježbalište na otvorenom, koje će se nalaziti u blizini bazena na Slovenskoj plaži.

Ono što mladi u adolescentskom periodu artikulišu kao potrebu je savjetovalište za mlade bračne parove i roditelje, kao i info centar sa edukativnim materijalom. Međutim, nije zanemarljiv i broj mladih koje ova tema ne interesuje ili smatraju da još uvijek nisu ekonomski osnaženi kako bi zasnivali sopstvenu porodicu.

Izražen problem o kojem se još uvijek nedovoljno govori je i nasilje u porodici. Mladi smatraju da bi trebalo da postoji prihvatni centar za osobe koje su pretrpjele nasilje i da je potrebno sistemski djelovati u smislu obuka i treninga o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, kao i o seksualnom nasilju. Obuke treba da budu namijenjene mladima, vršnjačkim edukatorima, medijima i svima koji rade sa mladima.

Poražavajući je podatak da 75,9% ispitanih mladih ljudi kaže da su im lako dostupni cigarete, alkohol i droga. Nameće se zaključak da je potrebno zajednički i koordinisano djelovati, raditi na umrežavanju svih relevantnih aktera koji u svojim domenima rada tretiraju problematiku bolesti zavisnosti, kako bi razmjenom informacija i iskustava unaprijedili sopstvene kapacitete i postali kompetentniji i uspješniji u borbi protiv bolesti zavisnosti.

Više od 40% ispitanika se izjasnilo da se u gradu osjeća bezbjedno što je donekle ohrabrujući podatak.

IV-6. NORMATIVNI OKVIR

U odnosu na prethodni Lokalni plan akcije za mlade, primjetne su značajne promjene u ovoj oblasti. Naime, u okviru Sekretarijata za društvene djelatnosti je formirana Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade, otvoren je Prostor za mlade i zaposleni su rukovodilac Kancelarije i referent za mlade (omladinski aktivista).

Da bi postojeća struktura bila održiva, neophodno je dodatno zapošljavanje službenika, obezbjeđivanje budžetske linije za sprovođenje omladinske politike i formiranje Savjeta za mlade. Takođe, treba raditi na umrežavanju svih aktera omladinske politike u Budvi i kreiranju jedinstvenog kanala informisanja na kojem će mladi moći da nađu sve informacije koje su od značaja za njih. U planu je i izrada banera na zvaničnom sajtu Opštine Budva, koji će sadržati kalendar svih događaja u Prostoru za mlade.

V ISTRAŽIVANJE POTREBA MLADIH

Tokom maja 2018. Radna grupa za izradu Strategije je sprovela istraživanje o potrebama mladih u Budvi. Istraživanje je vršeno online, a reprezentativni uzorak je činilo 307 ispitanika uzrasta 15-30 godina.

Najviše ispitanika/ca je iz srednjoškolske populacije, tačnije njih 148 uzrasta 15-19 godina. Od ukupnog broja ispitanih, 64,5% je ženskog pola, a 35,5% muškog. Najveći broj ispitanika su učenici srednje škole (53,4%), studenti (20,2%), bečelor 11,7% i master studenti 11,1%. Nezaposlenih je 42,3% ispitanika, dok je 26% zaposlenih, a 28% radi sezonski.

Vežano za prostor za mlade, tj. Omladinski klub, 51,8% ispitanika je čulo da postoji, ali ga nikad nisu posjetili, 30,9% nije čulo za Omladinski klub i samo 10,4% ispitanika prati sadržaje koji se organizuju u Omladinskom klubu.

Što se tiče participacije mladih, najveći broj ispitanika (njih 71) nisu članovi nijedne organizacije, dok se 46 ispitanika bavi sportom, a ostali su članovi Crvenog krsta, novinarske radionice, Gradske muzike, Đačkog parlamenta, kulturno-umjetničkih društava i nevladinih organizacija.

Ispitanici smatraju da na polju formalnog obrazovanja treba uvesti praksu, tj. praktični pristup nastavi (67,8%), 45,3% smatra da treba poboljšati odnos na relaciji učenik- nastavnik, 43,6% smatra da kabineti treba da budu adekvatno tehnički opremljeni, a 35,5% smatra da je neophodno prilagoditi nastavni plan i program.

Najveći broj ispitanika smatra da do zaposlenja mogu doći dobrim obrazovanjem (63,6%) i putem ličnih poznanstava (51,1%). Nešto manji broj njih vjeruje da to može učiniti putem sezonskih poslova (28,3%), putem mjera zapošljavanja, kao što su pripravnički staž, stažiranje... (26,1%), volontiranjem (18,2%) i putem Zavoda za zapošljavanje (11,1%).

Ukoliko se postavi situacija da se trenutno u gradu održava kulturni događaj (pozorišna predstava, izložba, koncert, festival, književno veče...), 64,5% mladih bira da ode, dok 20,2% nema vremena, iako ih zanima događaj. 10% ispitanika nije zainteresovano, a ostatak je u vidu otvorenih odgovora sugerisao da događaji koji se organizuju nisu kvalitetni, kao i da ne postoje adekvatni uslovi za održavanje mnogih kulturno-umjetničkih programa.

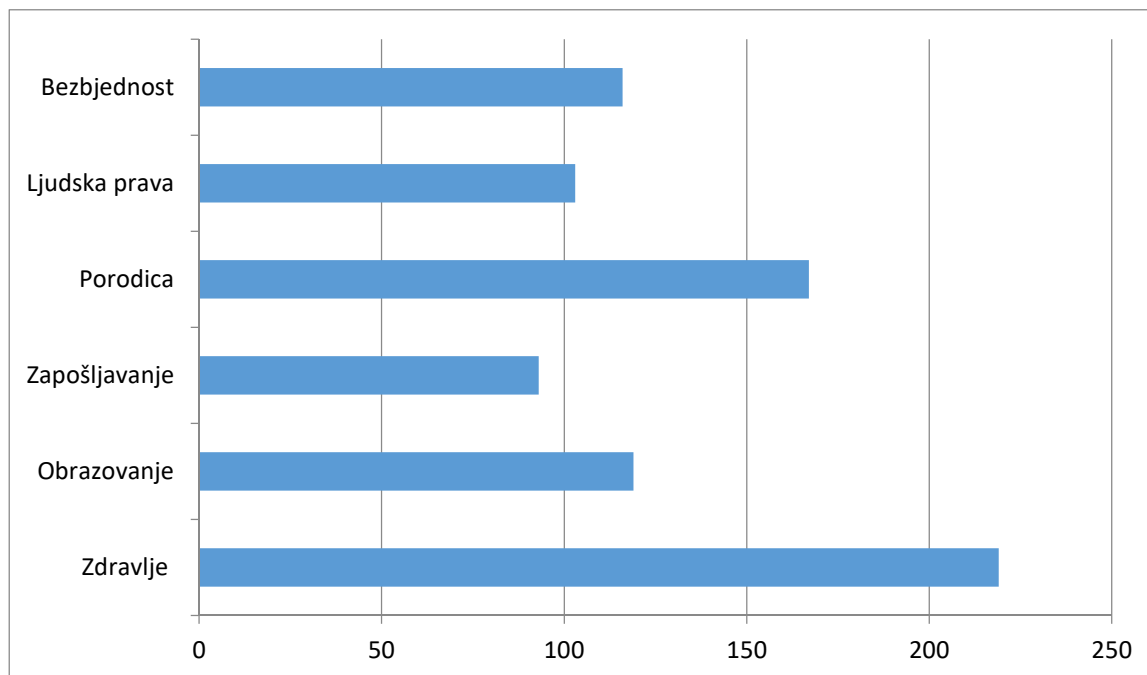
Kada su u pitanju porodica, roditeljstvo i brak, 30,6% ispitanika smatra da je neophodan savjetodavni servis za mlade bračne parove i roditelje, a 25,7% uopšte nije zainteresovano za ovu oblast.

Učešće mladih u životu društva se ogleda u tome što se više od polovine odaziva humanitarnim akcijama (53,1%), 29,6% volontira, 27,7% koristi tradicionalne metode (potpisivanje peticija, glasanje na izborima, učešće u javnim raspravama, okruglim stolovima, tribinama...), a 16,9% se bavi kreiranjem medijskih sadržaja poput pisanja tekstova za novine/portale, blogove, uređivanjem stranica na facebook-u, instagramu...

Sadržaji koje najčešće posjećuju na internetu su (izneseni od procentualno najviše do najmanje zastupljenih): muzika, društvene mreže, informacije, sport, vijesti, informacije iz kulture, video snimci, kupovina, igrice, fotografije, online oglasi i klađenje na sreću.

Mladi uočavaju da su sljedeći problemi sa kojima se oni najčešće srijeću: nedostatak kulturnih, sportskih i drugih dešavanja (49%), nezaposlenost i ekonomski problemi mladih (45,6%), nedovoljno mogućnosti koje se pružaju mladima (44,3%), nedostatak životne perspektive (32,6%), nedovoljna informisanost mladih (29,3%), kvalitet obrazovnog sistema/nastave (24,4%), nasilje među vršnjacima (23,5%), nedostatak interesa za društvena i politička zbivanja (18,6%) i maloljetnička delikvencija (16,6%). Tek mali broj ispitanika je u slobodnom odgovoru navelo zavisnost, hemijsku (psihoaktivne supstance) i nehemijsku (kockanje i internet).

Cilj ispitivanja je bio da se utvrde oblasti koje mladi percipiraju kao prioritetne. Na osnovu odgovora koje smo dobili, koncipirani su ciljevi ove strategije.

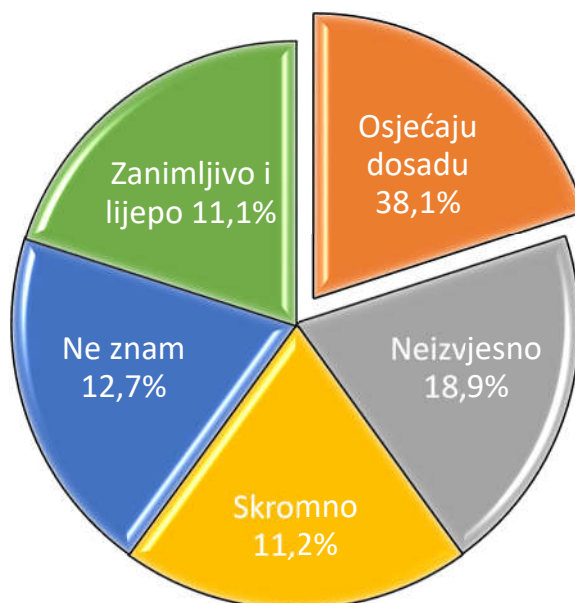

Tvrdnja	Uopšte se ne slažem	Djelimično se ne slažem	Neodlučan/na sam	Djelimično se slažem	U potpunosti se slažem
U Budvi treba da postoji Savjet za	4,6%	5,2%	24,1%	24,4%	41,7%

mlade- tijelo koje bi bilo zaduženo za praćenje realizacije Strategije.					
Ima dovoljno kulturnih sadržaja za mlade u našem gradu.	40,4%	28,3%	19,2%	9,1%	2,9%
U Budvi ima dovoljno sportskih igrališta i terena.	53,7%	22,8%	8,5%	9,8%	5,2%
Nakon završene srednje škole/fakulteta, planiram da živim i radim u Budvi.	39,1%	5,9%	24,4%	11,4%	19,2%
U gradu se osjećam sigurno.	11,1%	17,3%	26,7%	24,4%	20,5%
Mladi imaju uticaj na bitne stvari u Budvi.	41,4%	27,7%	15,6%	8,8%	6,5%
Zadovoljan/zadovoljna sam kvalitetom svog slobodnog vremena.	13,7%	19,9%	20,2%	26,1%	20,2%
Ukoliko želim, znam gdje mogu da se informišem o mogućnostima za mlade.	28,3%	18,3%	26,1%	15,3%	14%
Upoznat/a sam sa radom Savjetovališta za mlade u Domu zdravlja.	54,4%	13,7%	16,6%	5,5%	9,8%
Imam mogućnost da živim samostalno, odvojeno od roditelja.	35,5%	12,4%	18,6%	14,3%	19,2%
Uključivanje osoba sa smetnjama i teškoćama u razvoju (inkluzija) doprinosi smanjenju predrasuda i njihovom jednakom učešću u društvu.	10,1%	3,9%	20,8%	16%	49,2%
Mladi u Budvi imaju više mogućnosti od	19,2%	18,2%	28,3%	21,2%	13%

svojih vršnjaka u ostalim gradovima Crne Gore.					
Neformalno obrazovanje (kursevi, seminari, radionice, obuke...) su dovoljno zastupljeni u Budvi.	28,3%	24,4%	21,8%	18,2%	7,2%
Mladima u Budvi su lako dostupni cigarete, alkohol i droga.	6,5%	2%	5,5%	10,1%	75,9%

Mišljenja o kvalitetu i načinu života mladih u Budvi su iskazana na sljedeći način:

Na pitanje “Da možeš, što bi prvo promijenio/la u Budvi” ispitanici su davali sljedeće odgovore:

- Sve.
- Obrazovanje.
- Zdravstvo.
- Želim da imam više kulturnih događaja u gradu, sportskih terena i u školama program da bude malo prilagođeniji interesovanjima mladih.

- Umjesto višespratnica, kojih u posljednje vrijeme ima sve više, potreban je veći broj igrališta i zelenila. Takođe, neophodni su bolji uslovi za rad u srednjoj školi.
- Zabranila bih kladionice, opijate, narkotike i noćni život nakon 23h za maloljetnike.
- Više volontiranja, više sportskih aktivnosti, više kulturnih dešavanja.
- Dodala bih park za odrasle sa spravama.
- Kulturni i sportski život, kao i dodatno neformalno obrazovanje.
- Voljela bih da Budva ima više parkova i više livada za djecu da se igraju, a i odrasle da se prošetaju. Takođe bih voljela da se organizuje više klasičnih koncerata i više predstava.
- Više aktivnosti, radionica, kojima bi mladi mogli da se posvete u slobodno vrijeme.
- Igraliste.
- Veći uticaj mladih.
- Više besplatnih sportskih sadržaja.
- Voljela bih da ima više obrazovnih i kulturnih institucija/dešavanja nego diskoteka/seadance festivala itd.
- Da nema droge, alkohola i cigareta, nargila koje se dozvoljavaju i prodaju djeci ispod 18 godina.
- Zabranila bih otvorene sankove i ograničila izlazak u diskoteke na starije od 21 god.
- Srednju školu, vratio bih pristup poluostrvu Sveti Stefan građanima Budve, uveo bih razne radionice za tinejdžere koje bi im pomogle pri odabiru fakulteta i srednje škole.
- Veću uključenost mladih.
- Da Opština prepozna značaj mladih u društvu.
- Podstakao bih obrazovni sistem (srednja škola/univerzitet) da vrši veću razmjenu studenata, da mladi mogu da pođu u neku drugu državu i da vrše razmjenu mišljenja i iskustava, jer jedino tako može doći do promjena u pogledu razmišljanja, jer smo prvenstveno turistička destinacija i ako mladi ne budi imali priliku da pođu negdje i vide kako drugi ljudi žive i rade, neće moći da shvate te ljude kad dođu da posjete naš grad.
- Obratiti pažnju na ljude sa invaliditetom jer nemaju pristup svim ustanovama.
- Podstaknuti mlade da rade i zarađuju, jer smatram da Budva može da pruži kvalitetan život. Samo što su mladi u Budvi navikli da ima roditelji sve daju. Pružiti im poslovne ideje i mogućnosti da sami iskoriste milione turista koji ljeti posjete Budvu.
- Malo je jedna linija za ovakvo pitanje. I malo je da odaberemo jedan odgovor na ovakva pitanja. Počevši od stvari koje treba prilagoditi bebama, trudnicama, djeci, roditeljima, zaposlenima, turistima, bilo bi bezbroj navedenih primjera šta i kako promijeniti. Od banalnih stvari - prilagođavanja trotoara do edukacije djece o raznim vidovima nasilja kako djece, tako i odraslih ljudi...i mnogo toga između.
- Stavio bih 20 policajaca oko škola i po gradu da se smanji prodaja droge što je najvažnije i naravno da bih zabranio prodaju i usluživanje alkohola mlađima od 18!!!
- Očistio grad, a pogotovo kontejnerske stanice. Ugradio podzemne kontejnere.
- Renovirao školu, izgradio više terena i zelenih površina.
- Obnovila bih kulturni centar i duh kulture u Starom gradu. I trudila bih se da unaprijedim kulturne sadržaje.
- Napravila bih više površina na otvorenom koje bi bile prilagođene kako starijima, tako i mlađima.
- Zaposlio što više mladih, napravio Centar za kulturu i uveo mnoga dešavanja zimi.
- Više mjesta za igru za djecu, zapošljavanje Budvana prvo, pa onda ljudi sa strane.

- Iz svega navedenog možete izvući zaključak, smatram da je veliki propust što niste više pažnje obratili na ono što Budva nema, a to su parkovi, igrališta i uređena šetalista.
- Vratiti produženi boravak u staroj školi, zatvoriti sve privatne tzv. školice, preispitati nastavnike kako rade svoj posao i da li djeci prenose znanje...I naravno, staviti semafor na raskrsnici kod Opštine.
- Izgradio bolnicu.

ČLANOVI RADNE GRUPE:

- **Katarina Vukadinović**, Koordinatorica za izradu Opštinske Strategije za mlade, Sekretarijat za društvene djelatnosti Opštine Budva;
- **Sanja Vojinović**, OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša“;

- **Sonja Radović**, JU „Druga osnovna škola“;
- **Ivana Kurtović**, JU OŠ „Mirko Srzentić“;
- **Milica Vuković**, JU SMŠ „Danilo Kiš”
- **Bojana Damjanović**, JU Centar za socijalni rad za opštine Tivat, Kotor i Budvu;
- **Dr Vesna Ivančević**, JZU Dom zdravlja „Budva“;
- **Popović Dragan**, Centar bezbjednosti Budva;
- **Dubravka Joksimović**, RTV Budva;
- **Ivana Zoranić Govedarica**, NVO „Agora“ iz Budve;
- **Zorica Radenović**, NVO „Sedma sila mladih, Budva“;
- **Slobodan Franeta**, NVO „Studenti za slobodu“ i NVO „Luča Institut“ iz Budve;
- **Goran Ivo Marinović**, Fondacija Budva iz Budve

Sekretarijat za društvene djelatnosti Opštine Budva se zahvaljuje svim učesnicima/ama u istraživanju, mladima, članovima Radne grupe, kao i predstavnicima stručnih službi, čiji je doprinos u uobličavanju ovog dokumenta bio neizmjeran.

AKCIONI PLAN ZA PERIOD OD 2018. DO 2021.

1. OBRAZOVANJE I INFORMISANJE

PROBLEM	CILJ	AKTIVNOSTI	ODGOVORNI ZA REALIZACIJU	VREMENSKI OKVIR	INDIKATORI	BUDŽET
1.1.Nedovoljna promocija i uključenost mladih u programe obrazovne mobilnosti	Povećati broj učesnika obrazovnih razmjena	Obezbjeđivanje kontinuirane podrške kroz projekte za mobilnost mladih i međunarodnu saradnju obrazovnih institucija u kojima je Opština Budva nosilac ili partner.	Sekretarijat za društvene djelatnosti, NVO, Kancelarija za evropske integracije i saradnju Opštine Budva	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj realizovanih projekata -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva
1.2.Nedovoljna promocija talentovanih i uspješnih mladih (đaci generacije, nosioci diplome „Luča”, dobitnici nagrada u sportu, ne međunarodnim	Promocija pozitivnih primjera uspješnih i talentovanih mladih, koji će uticati na izgradnju sistema vrijednosti kod vršnjaka	-Medijska kampanja (bilbordi, city light ispred obrazovnih institucija, društvene mreže, časopis, lokalni mediji...) koja sadrži fotografije uspješnih i talentovanih mladih i njihove poruke za	Opština Budva, Sekretarijat za društvene djelatnosti, obrazovne institucije, lokalni mediji, JP Mediteran reklame	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	Broj objava u sredstvima informisanja i na bilbordima	Budžet Opštine Budva

i nacionalnim takmičenjima...)		unaprijeđenje oblasti u kojoj su postigli rezultate -U kampanju uključiti i istaknute Budvane koji su afirmisani u svojoj struci				
1.3.Nedovoljna informisanost roditelja o aktivnostima u Prostoru za mlade, kao i aktivnostima drugih organizacija koje se bave pitanjima mladih	Na zajedničkim sastancima roditelja i mladih informisati roditelje o mogućnostima za mlade	-Upoznavanje roditelja sa programom rada Prostora za mlade i organizacija koje se bave pitanjima mladih -Organizacija sastanaka na temu koju roditelji predlože - Kreirati džingl sa logom Omladinskog kluba, koji će se emitovati prije i poslije „Polisa’’ na RTV Budva	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Savjet roditelja, obrazovne institucije, NVO, Dački parlament, RTV Budva, studentski parlament	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj održanih sastanaka -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva
1.4.Usklađivanje programa neformalnog obrazovanja sa	Ostvariti saradnju sa školama	-Zajedničke aktivnosti volontera Prostora za mlade i predstavnika škola,	Sekretarijat za društvene djelatnosti, škole, volonteri	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj zajedničkih aktivnosti -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva

školskim programom		koje ispunjavaju 20% nastavnog programa i dio nenastavnih dana	Prostora za mlade, vršnjački edukatori, NVO			
--------------------	--	--	---	--	--	--

2. ZAPOŠLJAVANJE

PROBLEM	CILJ	AKTIVNOSTI	ODGOVORNI ZA REALIZACIJU	VREMENSKI OKVIR	INDIKATORI	BUDŽET
2.1.Nesklad stečenih znanja i vještina u odnosu na potrebe tržišta rada	Povećati broj mladih koji prolaze programe za podsticanje preduzetništva	-Organizovati obuke za pisanje CV-a - predstaviti primjere mladih preduzetnika kroz saradnju sa Unijom mladih preduzetnika. -Podstaći prijavljivanje na aktuelne Erasmus+ projekte u oblasti preduzetništva na kojima je Opština Budva partner -uključivanje u programe aktivnog zapošljavanja	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Nacionalni Europass centar, Unija mladih preduzetnika i Zavod za zapošljavanje PJ Budva	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj realizovanih -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva

		koje sprovodi ZZZCG				
2.2.Nedovoljno razvijena svijest o značaju volonterizma za razvoj zajednice	Veći broj volontera i korisnika volonterskih knjižica	-Promovisanje vrijednosti volonterizma i, kao i uticaja volonterizma na pojedinca i za lokalnu zajednicu; -podrška radu volonterskim inicijativama -obilježavanje međunarodnog dana volontera i promocija konkretnih postignuća volontera	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Sekretarijat za lokalnu samoupravu, NVO	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	Broj registrovanih volontera u Opštini Budva	Budžet Opštine Budva

3. UČEŠĆE MLADIH

PROBLEM	CILJ	AKTIVNOSTI	ODGOVORNI ZA REALIZACIJU	VREMENSKI OKVIR	INDIKATORI	BUDŽET
3.1.Nedovoljna integrisanost mladih sa invaliditetom u društveni život	Integracija mladih sa invaliditetom u svakodnevne aktivnosti u	-Zajednički sastanak sa mladima sa invaliditetom i kreiranje plana	Sekretarijat za društvene djelatnosti, NVO, Dnevni centar, koordinatori za	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Održan sastanak -Kreiran plan aktivnosti -Veći broj mladih koji	Budžet Opštine Budva

	Prostoru za mlade	zajedničkih aktivnosti	rad sa djecom sa posebnim potrebama i PP služba		dolaze u Prostor za mlade	
3.2. Mali broj aktivnih mladih koji učestvuju u programima za mlade	Promocija programa Prostora za mlade, na javnim mjestima i u medijima	-Promotivne kampanje u školama, na fakultetima, u institucijama, medijima, na javnim površinama, -kreiranje banera i kalendara za Prostor za mlade na zvaničnom sajtu Opštine Budva i portalu RTV Budva -Kreiranje đačkih kutaka u svakoj školi, u kojim jednom ili više puta sedmično volonteri svojim vršnjacima prezentuju programe i aktuelne mogućnosti. Oglasna tabla sa informacijama o događajima stoji stalno i volonteri je redovno ažuriraju.	Sekretarijat za društvene djelatnosti, institucije, Đački parlament, lokalni mediji, NVO, studentski parlament	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Veći procenat informisanih mladih -Veća posjećenost Prostora za mlade -Broj obuka za vršnjačke edukatore -Broj projekata realizovanih od strane mladih -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva

		<ul style="list-style-type: none"> - Posjeta volontera Omladinskog kluba školama i prezentacija rada kluba -Organizacije obuka za vršnjačke edukatore -Promocija fondova koji se odnose na neformalne grupe mladih 				
3.4.Nedovoljan broj radio i tv emisija kreiranih od strane mladih i namijenjenih mladima	Veći broj mladih kreatora i konzumenata medijskog sadržaja	Nastaviti sa realizacijom postojećih radio emisija za mlade i kreirati nove u okviru tv programa	RTV Budva, Sekretarijat za društvene djelatnosti	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj novih emisija za mlade na RTV Budva i broj emitovanja	Budžet Opštine Budva
3.5. Udaljenost Prostora za mlade od pojedinih naselja u Budvi	Učiniti programe koji se odvijaju u Prostoru za mlade, dostupim za mlade sa teritorije cijele opštine Budva	Kreiranje mobilnog omladinskog tima radi sprovođenja a naseljima sa teritorije opštine Budva	Sekretarijat za društvene djelatnosti, mjesne zajednice, volonteri, obrazovne institucije	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj posjeta mjesnim zajednicama/ naseljima -broj učesnika	Budžet Opštine Budva

4. KULTURA

PROBLEM	CILJ	AKTIVNOSTI	ODGOVORNI ZA REALIZACIJU	VREMENSKI OKVIR	INDIKATORI	BUDŽET
4.1.Mali broj institucionalnih i vaninstitucionalnih kulturnih programa van ljetnje sezone, prilagođenih uzrastu i interesovanju mladih	Postizanje kontinuiteta u realizaciji programa i pojačana saradnja aktera kulture, kako bi kulturna dešavanja bila zastupljena tokom čitave godine	-Inicijativa institucijama kulture da u svoje planove rada uvrste više programa namijenjenih mladima tokom cijele godine -Manifestacija koje imaju za cilj očuvanje kulturne baštine -Radionice sa stručnim kadrovima iz oblasti umjetnosti u Prostoru za mlade	Sekretarijat za društvene djelatnosti, javne ustanove iz oblasti kulture, NVO	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj novih programa namijenjenih mladima -Broj manifestacija -Programi se kontinuirano odvijaju tokom cijele godine	Budžet Opštine Budva
4.2.Nedovoljno učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja	Podstaci mlade da alternativno koriste javne površine u gradu i na taj način kreiraju vizuelni	-Uređenje javnih površina (mozaici, ozelenjavanje i drugo) -Saradnja sa institucijama	NVO, Sekretarijat za društvene djelatnosti, KSJP	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj javnih površina uređenih od strane mladih - Broj organizovanih događaja na	Budžet Opštine Budva

	identitet javnih površina	zaduženim za uređenje javnih površina			javnim površinama	
--	---------------------------	---------------------------------------	--	--	-------------------	--

5. ZDRAVLJE I BEZBIJEDNOST

PROBLEM	CILJ	AKTIVNOSTI	ODGOVORNI ZA REALIZACIJU	VREMENSKI OKVIR	INDIKATORI	BUDŽET
5.1.Podrška psiho-fizičkom razvoju i očuvanju zdravlja mladih	Očuvanje fizičkog i mentalnog zdravlja mladih	-Radionice/ seminari/ tribine u cilju smanjenja nasilja, zlostavljanja i diskriminacije prema mladima; --polaznici radionica da prenose znanja svojim vršnjacima i mlađim generacijama	Dom zdravlja, MUP, Centar za socijalni rad, NVO, Sekretarijat za društvene djelatnosti, obrazovne institucije	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj održanih radionica/seminara/tribina -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva
5.2.Nedovoljna obaviještenost o radu Savjetovališta za mlade,	Povećati vidljivost rada postojećih savjetovališta i povećati broj	Oglašavanje rada savejetovališta putem facebook grupa i info	JZU Dom zdravlja, RTV Budva, Sekretarijat za društvene	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Povećan broj mladih koji su informisani o radu savjetovališta i koji koriste usluge	Budžet Opštine Budva

Savjetovališta za dijabetes i Savjetovališta za reproduktivno zdravlje u okviru Doma zdravlja	korisnika/ca usluga	punktova, predstavljanje savjetovališta i info dani u Prostoru za mlade	djelatnosti, NVO Sedma sila mladih		-Informacije o radu savjetovališta dostupne na internet -Održani info dani	
5.3. Nedovoljna obučenost mladih za pružanje pomoći i preventivno djelovanje u slučaju zemljotresa, požara, poplava...	Obuka mladih da pravilno reaguju i spriječe mogućnost povrede tokom nesreća i prirodnih nepogoda	Radionice na temu prevencije povreda tokom nesreća i pravilnog reagovanja prije, tokom i nakon prirodne nepogode	Služba zaštite i spasavanja, MUP, Crveni krst, Dom zdravlja, Sekretarijat za društvene djelatnosti, Izviđački odred Budva	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj radionica na temu prevencije povreda tokom nesreća i pravilnog reagovanja prije, tokom i nakon prirodne nepogode -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva
5.4. Zastupljenost mladih u saobraćajnim nezgodama i nesrećama	Povećati nivo bezbjednosti mladih u saobraćaju	-Sastanak sa relevantnim predstavnicima institucija - Analiza stanja, (iskustva, statistika , broj stradalih) -Kreiranje i podrška kampanjama u cilju upozorenja mladih na potencijalne	JZU Dom zdravlja, Sekretarijat za društvene djelatnosti, Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku, MUP, Komunalna inspekcija i komunalna policija, RTV Budva	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Održan sastanak -Kreirana medijska kampanja o bezbjednosti mladih u saobraćaju	Budžet Opštine Budva

		opasnosti u saobraćaju				
5.5.Zloupotreba duvana, alkohola i psihoaktivnih supstanci	Putem edukacije spriječiti pojavu rizičnih oblika ponašanja	Edukacija svih uzrasnih grupa kroz radionice, uz podršku medija	Dom zdravlja, Sekretarijat za društvene djelatnosti, MUP, škole, NVO , RTV Budva	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj održanih radionica -Broj mladih obuhvaćenih edukacijom o štetnom uticaju psihoaktivnih supstanci	Budžet Opštine Budva
5.6.Nedovoljna svijest o polno prenosivim bolestima, HIV infekciji , maloljetničkim trudnoćama, neželjenim trudnoćama , reproduktivnom zdravlju i seksualnom nasilju	Povećati nivo znanja i informisanosti mladih	Organizovanje radionica koje će uključiti ekspertske prikaze iz prakse, vršnjačku edukaciju na temu seksualnog obrazovanja, kontracepcije i njene mogućnosti	JZU Dom zdravlja, Sekretarijat za društvene djelatnosti, NVO Preporod	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj radionica -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva
5.7.Poremećaji ishrane (anoreksija i bulimija), neadekvatna fizička aktivnost	Povećati nivo informisanosti mladih o poremećajima ishrane i o brizi za zdravlje	Edukacija o prevenciji nastanka poremećaja ishrane	Dom zdravlja, obrazovne institucije, Sekretarijat za društvene djelatnosti	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	-Broj radionice -Broj učesnika	Budžet Opštine Budva
5.8. Mladi provode slobodno vrijeme u	Promovisati zdrave stilove života	-Promocija biciklizma, hiking-a,	Sekretarijat za društvene djelatnosti,	Kontinuirano za vrijeme	-Broj događaja - Broj učesnika	Budžet Opštine Budva

zatvorenom prostoru		plivanja, provođenja vremena u prirodi -Edukativne aktivnosti organizovati na otvorenom prostoru -gostovanja poznatih sportista (razgovori o značaju sporta za pravilan psiho- fizički razvoj mladih)	NVO, obrazovne institucije, lokalni mediji	važnja Strategije		
---------------------	--	---	--	-------------------	--	--

6. NORMATIVNI OKVIR

PROBLEM	CILJ	AKTIVNOSTI	ODGOVORNI ZA REALIZACIJU	VREMENSKI OKVIR	INDIKATORI	BUDŽET
6.1.Nepostojanje stručnog i savjetodavnog tijela za pitanja mladih na lokalnom nivou	Unapređenje normativne podrške za razvoj omladinske politike	Donošenje Odluke o obrazovanju lokalnog Savjeta za mlade	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština/Predsjednik	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	Formiran Savjet za mlade Opštine Budva	Budžet Opštine Budva

6.2. Nepostojanje posebne budžetske pozicije za sprovođenje omladinske politike	Obezbjediavanje kontinuirane realizacije aktivnosti iz Strategije	Budžetiranje za realizaciju aktivnosti iz Opštinske strategije	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština Opštine Budva, Predsjednik Opštine	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	Izdvajanje posebne budžetske linije za sprovođenje omladinske politike	Budžet Opštine Budva
6.3. Nedovoljan broj zaposlenih u Kancelariji za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade	Jačanje kapaciteta Sekretarijata za društvene djelatnosti za razvoj i sprovođenje omladinske politike	Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji povećati broj izvršilaca na poslovima prevencije bolesti zavisnosti i pitanja mladih	Sekretarijat za društvene djelatnosti i Predsjednik Opštine	Kontinuirano za vrijeme važenja Strategije	Izmjenjena sistematizacija i povećan broj izvršilaca	Budžet Opštine Budva
6.4. Nedovoljna umreženost aktera koji se bave omladinskom politikom na lokalnom nivou	Monitoring i implementacija aktivnosti iz Strategije	Preporuka institucijama da imenuju kontakt osobe zadužene za praćenje i realizaciju aktivnosti iz Strategije	Sekretarijat za društvene djelatnosti i institucije i organizacije odgovorne za realizaciju aktivnosti iz Strategije			Budžet Opštine Budva

Aktivnosti iz Akcionog plana za period 2018-2021. će se finansirati iz Budžeta Opštine Budva. Za realizaciju aktivnosti iz Akcionog plana Sekretarijat za društvene djelatnosti će planom Budžeta predvidjeti sredstva za svaku budžetsku godinu.

